

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

die na 1 October 1928 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen het „Kolon. Weekblad” over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

HOUD: De stormramp op Saba en St. Eustatius. Een oproep om steun. — Naklanken van de I.T.A. Voorbij . . . door Ali Kooi. — Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — Wenschen op pensioengebied, door A. Bloemsta. — Nederland en zijn Overzeesche Gewesten in het buitenland. — Indische Leesportefeuille. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huiswilt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mat-Chun. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdelingen; Apeldoorn. Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 17 tot 26 Sept.

De stormramp op Saba en St. Eustatius.

Een oproep om steun.

Op initiatief van den oud-president der Java-Bank, mr. Zeilinga, te Merano, heeft zich een commissie gevormd bestaande uit de heeren mr. C. F. Schoch, hoofd-dir. v. d. Surin. Bank, Amsterdam, voorz.; mr. dr. W. Dyckmeester, directeur der Holl. Bank v. West-Indië, Amsterdam; ir. J. E. F. de Kok, dir. van de Kon. Ned. t. Expl. v. Petr. in N.-I., Den Haag; J. v. Hasel, dir. v. d. Kon. Ned. Stoomb. Mij., Amsterdam; P. J. de Kanter, voorzitter van het Alg. Ned. Bond, Den Haag; R. Zuyderhoff, alg. Voorzitter „Oost en West”, Den Haag, en mr. dr. W. M. Esterman, secr.-penn., Den Haag, welke commissie zich tot het Nederlandsche publiek richt met de volgende oproep:

Landgenooten!

Het vermoeden, dat de cycloon, die van 12 op 13 September het geheele Antillengebied en Florida teisterd heeft, ook aan onze Bovenwindsche Eilanden niet onbemerkt is voorbijgegaan, is helaas waarheid geworden. Zoowel Sint-Eustatius als Saba hebben het zwaar te verantwoorden gehad, zwaar, dat op beide eilanden een groot aantal huizen geheel vernield is. De berichten van den waarnemend gouverneur van Curaçao noemen voor Sint-Eustatius het getal van 47 huizen en voor het kleinere Saba 13 huizen. Een honderdtal bewoners alleen op St. Eustatius dakloos geworden. Daarnaast wordt gewag gemaakt van een groot verlies van vee en cultuurproducten.

Van welke beteekenis deze ramp is, zal door de reeds beseft worden, die met den uiterst zwakke economischen toestand der Bovenwindsche Eilanden en met de geringe draagkracht der bevolking aldaar bekend is. Onder normale omstandigheden reeds nauwelijks in staat hun bewoners van het noodigste te voorzien, zullen de beide genoemde eilanden dezen slag in het geheel niet te boven komen, indien geen krachtige hulp geboden wordt. De hulp kan slechts van één zijde komen, nl. van het moederland. De veronderstelling is gerechtvaardigd, dat de regeering het hare zal doen. Doch voor particuliere initiatief is dit geen reden om stil te zitten. Het is in verband hiermede, dat onderzochten in allerijl tot de vorming van een commissie zijn overgegaan om gelden bijeen te brengen ten behoeve der geteisterde gebieden. Zij vertrouwen, dat dit beroep op den steun hunner landgenooten niet vergeefs zal worden gedaan en waken ieder op naar de mate zijner krachten aan de verrijking van den nood mede te werken.

Bijdragen kunnen gestort worden op de postrekening van den penningmeester (No. 10175) of op diens rekening bij de Rotterdamsche Bank-Vereeniging te Den Haag.

Naklanken van de I.T.A.

VOORBIJ

Vroolijk klapperden de vaandels
Hier en daar aan hoogen paal,
Kleurden met hun frissche tinten
Heel ons mooie Zypendaal.
Vroolijk liepen langs de lanen
Menschen-massa's, rij aan rij,
Druk gebarend en bewegend
. . . . Ach, helaas, 't is nu voorbij

Feest'lijk brandden in den avond
Gouden lichtjes, o, zoo veel
Langs de randen van de ramen,
Langs de kanten van 't kasteel.
Feest'lijk kletterde 't fonteintje,
Spatte, uitgelaten blij
In het even rimp'lend water
. . . . Ach, helaas, 't is nu voorbij

Heerlijk klonk voor volle zalen
In 't theater der I.T.A.
't Zingen van de Krontjongliedjes,
't Spelen van Eurasia.
Heerlijk klonk het, stil weemoedig,
Vol verlangen zongen zij
Van hun land, hun klapperboomen
. . . . Ach, helaas, 't is nu voorbij

Langs de uitgestorven paden,
Op het plat-gelooopen gras,
Staan nu droeve overblijfs'len
Van wat eens de I.T.A. was.
. . . . En de oude boomen wuiven
Zacht hun toppen heen en weer,
Treuren om vergane glorie
. . . . Ach, de I.T.A. is niet meer!

Arnhem; 6 Augustus 1928.

ALI KOOI.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie)

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), 26 Juni 1928.

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

II.

's Gouverneuren rede van 8 Mei j.l. met een lange inleiding.

1. Innerlijke tegenstrijdigheden. — 2. Korte inhoud der rede. — 3. Een woord van Gouverneur Nuijens. — 4. De Herodes en Pilatus politiek. — 5. Onze eilanden behoeven immigratie. — 6. Loop der bevolking. — 7. Het aantal landbouwers. — 8. De veestapel. — 9. De middelen en inkomsten 1922-'27. — 10. Waarde van den in- en uitvoer 1918-'26. — 11. Interpretatie van officieele gegevens. — 12. Onze waardigheid en ons bestaansniveau behoeft slechts bescherming tegen Curaçao. — 13. We zijn geen zwakelingen die oeconomisch ons bestaansrecht verloren hebben. — 14. Emigratie mag voor ons geen grondslag zijn voor een gezonde welvaarts-politiek. — 15. De „States” geen toevlucht voor ons. — 16. De oeconomische emigratie een Antilliaansch verschijnsel. — 17. De immigratie-beperkingen der „States” dienstbaar aan Curaçao. — 18. De openingsrede over St. Martin. — 19. Id. over Saba. — 20. Id. over St. Eustatius. — 21. Geen orgaan ter bescherming van emigranten. — 22. De Minister winne bij ons ongesuggereerd advies in.

Bij de behandeling van de loopende begroting zouden, volgens den gouverneur, vereenvoudiging van de bestaande administratie en wegneming van elken belastingdruk de middelen zijn, waardoor de bewoners onzer eilanden (lees: waardoor onze maatschappelijk minderwaardigen) een verbetering konden aanbrengen in hun levensomstandigheden of waardoor een buitenlander, aangelokt door den vrijdom van belastingen, op één of meerdere eilanden een bedrijf, zij het ook op bescheiden schaal, zou kunnen vestigen.

Uit het interview in het Handelsblad (in aangelegenheden, die ook den Kolonialen Raad aangingen, vermeed de gouverneur steeds een overmaat van duidelijkheid), — uit dat interview, dan gedu-

JOS. D. NETTEN & Co. - IN EFFECTEN

Sportlaan 3 - 's-GRAVENHAGE - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Beurs-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513
Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

MENNO & Co.

BANKIERS

OPGERICHT 1902

KORTE VOORHOUT 6

(naast Hotel Paulez)

DEN HAAG

5627

KLUISINRICHTING

MET

SAFE-LOKETTEN

TE HUUR

GEOPEND VAN 9 TOT 5 UUR

ZATERDAGS VAN 9 TOT 12 UUR

P. v. d. BRUL — VEENESTRAAT 15 — Den Haag

Groote sorteering HEEREN-, JONGENS- en KINDERKLEEDING

Spec. Afdeling v. KLEEDING NAAR MAAT

SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

Voor UITBREIDING, eventueel OVERNAME, van DROGISTERIJ ANNEX VERFHANDEL ENZ. — en gros — en détail

WORDT DEELNAME GEZOCHT

voor adm. en/of reiziger; minimum inbreng f 5000. Brieven met voll. inlichtingen onder no. 5483 aan het Bureau Kolon. Weekblad, Nobelstraat 20, Den Haag.

LEIDEN

Firma C. J. OUD - Leiden

Model Vleeschhouwerij en Spekslagerij
Mandenmakerssteeg 4 - Telef. 1587

Eerste kwaliteit — Concurrerende prijzen
Aanbevolen adres voor de Vereeniging Oost en West

BIEDT ZICH AAN, als
HUISONDERWIJZERES
 voor Den Haag en omstreken, besch. JONGEDAME, Akte L.O. en L. Engelsch. Reeds 2 jaar als zoodanig werkzaam. Uitstekende referentiën. Brieven onder No. 5697 aan het Bureau van dit Blad, Nobelstraat 20, Den Haag.

SCHRÖDER

DEN HAAG

GROENMARKT :: TELEF. 1-6-1-7-3

ONTVANGEN:
 UITGEBREIDE COLLECTIE
WOLLEN en
DONSDEKENS

IN DE NIEUWSTE
 KLEUREN EN DESSINS

DIVERSE MATEN EN PRIJZEN

2e ETAGE

LIFT

DR. A. VAN THIJN
 TEN HOVEST. 99, DEN HAAG
 TELEFOON 54619
 PRIVAATLESSEN WISKUNDE

5681

Wij leveren ook op termijnbetaling

Neem 'n
GAZELLE

PRIJZEN VANAF **F 72.-**

GAZELLE-RIJWIELMAGAZIJN M. A. KUIPER
 voorheen VROLIJK

ZOUTMANSTR. 10a DEN HAAG TEL. 34725
 AANBEVOLEN ADRES VAN „OOST EN WEST“

Wij belasten ons met de verzending naar Indië

ESPERANTO

De taal van den vrede!

5-5201

Privé- en Clublessen :: **OOK PER RADIO**
INSTITUUT „SCHOEVEERS“

Den Haag: Stadhouderspl. 3, Tel. 52594 Amsterdam: Nic. Witsenstr. 3, Tel. 36731

rende zijn verlof (laatste kwartaal '27) in het Moederland bleek, dat den gouverneur voor oogen stond: „Kleine industrieën (suikercultuur, katoenbouw, scheepswerven, veefokkerijen) gedreven door naar ons gelokte hieden." Alle gedachten aan liquidatie onzer eilanden waren hem vreemd. (Maar hoe had hij onze arbeidsmarkt zich laten ontredde!) Hij wilde ons nog een laatste kans geven! („Ons", d.i. in Europeeschen rassenwaan den creool, de elite, „een laatste kans." Bij ons heette het: „voor deze eilanden niets te doen, 't beste is, om het den resteerenden lui zoo min onplezierig mogelijk te maken." Alle ambtenaren zouden dan worden teruggetrokken met uitzondering van een dokter, die dan tevens gezaghebber enz. zou moeten zijn. (A veritable Pooh Bah!) „Een periode van grooteren bloei" voor onze eilanden meende hij verder den alleslikkenden interviewer te mogen voorspiegelen. We meenen in ons vorig opstel van 20 Maart j.l. (K. W. d.d. 10 en 16 Mei j.l.) aangetoond te hebben, hoe de belastingvrijdom naar de begroting van 1928 een uitermate bedenkelijken invloed op ons oeconomisch herstel moest uitoefenen. Dat de buitenlander van den Gouverneur evenzeer als ons zoutbedrijf en onzen landbouw bij voorkeur naar plaatselijke krachten uit zou moeten zien, is buiten twijfel.

Meende de Gouverneur, dat er nog valide arbeiders genoeg waren op grond dat de Gouvernementschoener Georgetown in '27 slechts een paar tiental arbeiders van ons naar Curaçao bracht, tegen 100 tot 150 uit vreemde eilanden? Of dat de immigratiekosten voor onze bedrijven en die van den befaamden buitenlander eventueel gedekt zouden worden, door wat de belastingvrijdom in de kas van laatstgenoemden en van den autochtoon mocht laten? In de begroting van 1928 oriëntatie van St. Eustatius en Saba naar St. Martin, in de openingsrede, oriëntatie der drie naar Curaçao. Een interkoloniale volksverhuizing op touw gezet naar beneden en voor daar boven met een illusoire immigratie gegoocheld. Samengevat: de innerlijke tegenstrijdigheid van één en ander is klaar als water en wordt nog aangedikt door de openingsrede van den Gouverneur, een kort jaarverslag (1927), zijn zwanezang, immers: de zelden falende helderziendheid der Curaçaosche Kalebaskijkers verkondigden ons zijn spoedig vertrek.

2. De openingsrede is doortrokken van Petroleum, ze verloont geen enkele oase. Zij is een welverdiend loflied op de Bataafsche, die de bezuinigingsopdracht den Gouverneur gegeven tot een farce maakte en bezingt de interkoloniale landverhuizing, die met de moderne emigratie, de verplaatsing uit oeconomische overwegingen niets uit te staan heeft, maar de bewoners der Bovenwindsche eilanden, zoowel als die van Bonaire tot daglooners op de industriële eilanden Curaçao en Aruba maakt.

3. „Overweeg rijpelijk" zei Gouverneur Nuijens, toen zich voor St. Eustatius een kapitaalcrachtige maatschappij ging interesseeren, en er o.m. met Javanen de katoencultuur in het groot ter hand wilde nemen, of die maatschappij „niet alles zou kunnen inpalmen, waardoor de bewoners van het eiland, die nu (1913) wellicht op weg zijn, langzamerhand zelfstandige grondeigenaars te worden, niets anders zou overblijven, dan om met vele vreemde elementen arme daghuurders te blijven."

Zoo sprak een Gouverneur, die bij de begroting van 1913 den Kolonialen Raad openlijk voorhield, dat de verhouding van hem tot dat college niet opgevat mocht worden, als die tusschen Regeering en Staten-Generaal, dat dus aan den Kolonialen Raad geen zelfstandige macht toegekend was, dat het college slechts geroepen was tot medewerking, overeenkomstig letter en geest van het Regeeringsreglement. Daar voeren onze eilanden wel bij. „Continuatie van het werk van Gouverneur De Jongh, geen afbraak van agrarische verhoudingen om over twintig jaar weer opnieuw te beginnen", was verder het wachtwoord van Gouverneur Nuijens. Maar noch hij, evenmin als zijn voorganger irriteerde den Raad door wantrouwen, door halve toelichtingen, door een slag-om-den-arm politiek.

4. Vóór zijn laatste verlof, waren de huidige Landvoogd en de Koloniale Raad het roerend eens wanneer het om de negatie onzer vitale belangen ging en sinds zijn terugkeer doet hij voetval na voetval voor zijn college van advies, wat zeer in-

constitutioneel is en ons ten offer brengt aan Herodes en Pilatuspolitiek, welke slechts Wil stad en de Petroleum beziet, doch onder twee gezichtshoek... een van een oligarchische derheid, die om haar bestaansrecht strijdt en van het groot-kapitalisme, kapitalistischer dan kapitaal zelf.

Zeker, we erkennen, dat in '22, toen men de grooiting van 1924 opmaakte, het bezwaarlijk voorzien was, dat in 1924-27 de grootscheep oeconomische ommekeer van het eiland Cur zich zou voltrekken, en dat men dus in '24 Bes en Kolonialen Raad niet mocht verwijten achte feiten aldaar aan te loopen. Maar dat beiden geen plaatsje in de zon gunden, moet hen als hoofdzone aangerekend worden. Wat had daar in Willemstad toch spoedig vergeten, de verstreken jaren, waarin de groote meerder van de bewoners van het eiland Curaçao een perbestaan leidden, (zie de lijsten der Inkom belasting b.v. van 22/23) en waarom mocht C gao wel zijn arbeiders, om bestaansredenen u zworven, terugvoeren (in 1925 b.v. 200) en on onze eigen kost verbouwen kunnen, van onze werkkrachten berooven?

5. Onze typische landbouwgewestjes zakte de typische landbouwprovincies en -streken in Moederland gedeeltelijk in bevolkingsdichtheit bevolkingscijfers daalden van 1 Januari 1921 1 Januari 1927 op St. Martin van 2552 tot 231 St. Eustatius van 1350 tot 1048, op Saba van tot 1599 of gemiddeld per jaar a.e.v. met 38 en 18.

Om het behoud van wat men heeft vielen eilanden voor spontane terugkeer, voor immig in de termen, niet voor emigratie.

„Wat zou de vestiging van een paar Moeder sche gezinnen een weldaad zijn voor de drie jes. Ik meen geen bedorven stadsproletariërs, van die brave, harde zwoegers, die in 't Moeder ondanks hun gezwoeg als keuter sterven. Zij den een zekere mate van welstand bereiken, zegen van zich zelf en van hun omgeving, zelfs het armste negerkind ziet er niet zoo dr armoedig uit, als die arme stakkers, wier 's zomers in een langen dag luttele gulden dient... en het is wel zeker, dat menig lan huizer, nu in de Far West dood ongelukkig zijn, als hij wist, hoe hij in een Nederland Kolonie als St. Eustatius of St. Martin gemak een stuk brood had kunnen verdienen. En goed als b.v. op Porto-Rico zou het kroost van blanke zijn land kunnen bebouwen". Zoo heet in 1907, ¹⁾ doch sinds dien is men op hygië agrarisch en oconomisch gebied zoo ver vegaan, dat uit kolonie's van gezinnen, afkol van de hooge gronden van 't Moederland, dat de vaders aan den slag kunnen gaan.

6. De Koloniale verslagen over 1918-1925 getallen over den loop der bevolking, doch achtzamen sinds 1920 bij de berekening van aantal inwoners, het geboorte-overschot, wat dan vaak terug vindt onder het getal der em ten. Het volgende staatje geeft het officieele inwoners en het geboorte-overschot en het noodig berekende getal der emigranten.

	St. Martin.			St. Eustatius.			Saba
	Inw.	Geb. o.	Em.	Inw.	Geb. o.	Em.	
1918	2900	13	163	1368	-22c	—	2229
19	2552a	42	93	1350	20	38	1711b
20	2633	10	-81a	1315	-38c	22	1661
21	2708	14	-75	1276	20	39	1682
22	2327	21	175	1214	32	68	1699
23	2366	10	161	1135	12	78	1655
24e	2365	24	194	1108	23	32	1615
25f	2237	28	28	1086	27	17	1507

Met inachtneming der geboorte-overschotten de bevolking a.e.v. sterk geweest zijn in 1925: 1113, 1636.

- Er werden bovendien nog afgevoerd:
- Een volkstelling vond plaats.
- Groote sterfte.
- Teruggekeerden.
- Emigratie naar de Vereenigde Staten geuitgesloten.
- Emigratie naar St. Domingo en Curaçao.

¹⁾ De Indische Mercur van 19 Maart 1907 eiland St. Eustatius in verleden, heden en toekomst door G. J. van Grol, Gezaghebber van St. Eustatius

LOSBLADIGE BANDEN BLADEN MET COU-
RANTE LINIATUUR
DIRECT UIT VOORRAAD 5546

RINGBANDEN OCT. - KWARTO - FOLIO FORMAAT - PRIMA METALEN
VRAAGT PRIJSLIJST LEVERING UIT VOORRAAD

THE H. V. R. TRADING COMP. VERKOOPAFDEELING
ORANJELAAN 21, DEN HAAG BINDERIJH. v. RIJMENAM

achttiende eeuw, wat zich voortzette tot heden, was en is grootendeels een oeconomische emigratie, terug te brengen tot sociaal-psychische oorzaken. Tot aan de afschaffing der slavernij (1863) waren het m.n. de creolen die voor goed vertrokken. De emancipatie meende genoeg te doen den meester een beurs van een paar honderd gulden per vrijgemaakte in de hand te drukken, doch de bevrijders van beroep maalden er niet om, dat één veld-slaaf voor hem een jaarlijksche uitvoerwaarde van f 100 à f 120 vertegenwoordigd had.

Gevolglijk verarming der werkgevers, een tragische dood van menig hoogstaand creool, anderzijds verdrijving van werkwillige vrijgemaakten van de plantages, waarop ze van jongs af gearbeid hadden, door de „spite“.

Tevens verloren de bevrijders van beroep uit het oog, dat met een burgerrechtelijke vrijheid de oconomische vrijdom niet komt aanwaaien. De emancipatie toch stelde geen gronden beschikbaar aan de vrijgemaakten, zorgde niet voor een woning, verzuimde een zwarten boerenstand te scheppen, die zich op export-producten toelagde, naast de yams en bataten. Toch hadden reeds de physiocraaten der 18de eeuw geleerd, dat de boer energischer op eigen grond werkt dan op dien van vreemden. Voor ons had men moeten begrijpen, dat de gewezen slaaf niet gaarne een arbeidscontract zou sluiten met zijn vorigen meester. In latere jaren ging ook de patrimoniale verhouding van den grootgrondbezitter-koopman-hypotheekhouder tot den grondjeshuurder den kleinen man tegenstaan. Deze subjectieve omstandigheden waren het, die den drang er eens uit te zijn ontketenden en levendig hielden. Men zocht het op Bermuda, wanneer daar voor den timmerman werk was, of in het dollerland (New-York, Boston), dan wel op St. Domingo.

Bovenal werkte de vrijheidsdrang de emigratie in de hand. Men wenschte oconomische onafhankelijkheid. Toen het recht op zelfbeschikking tegen het eind van den Grooten Oorlog in ieders mond bestorven lag, kregen ook de gekleurden meer dan genoeg van de traditioneele voogdij van het wegstervend ras der blanken, waarvan de meest energieken, op enkele uitzonderingen na, reeds elders hun heil gezocht hadden. De oconomische emigratie van de vorige en huidige eeuw was en is een algemeen Antilliaansch verschijnsel. Slechts weinigen begrepen den diepen grond er van en Willemstad in het geheel niet, waar het oude oligarchische regiem tot '24 nog zoo zeldzaam sterk stond. Een neger is een neger, gelijk een tomaat een tomaat is. En al kan die opvatting niet geheel door den beugel, het is een feit, dat onze negers van onderscheiden nuances op een hoogere trap van beschaving staan dan die op Curaçao. De geestesbeschaving der Anglo-Amerikaanse wereld en die van het Moederland liet hen niet koud en m.n. sinds den Europeeschen oorlog verdragen zij minder en minder een politiek van willekeur, een van hardvochtigheid, een van genadige welwillendheid, waarvan zij den wrangen bijmaak proeven.

17. Wat deden de emigratie-beperkingen der Verenigde Staten en de onbevredigende seizoenarbeid op St. Domingo het Bestuur geen ongezochte gelegenheid aan de hand ons van het emigratie-spoek te bevrijden, dat door sociaal-psychische oorzaken, zoo wel bij ons als bij onze Engelsche burenen opgeroepen werd. Hij, die naar de „States“ emigreeren wilde, beschikte over zekere energie, de energie die er noodig is zich betere levensvoorwaarden te verworven. Wat zou niet ingeslagen zijn het betoog, dat velen in de States niet gevonden hadden wat zij zochten, het betreurden niet terug te kunnen keeren, dat de States „de kleur“ niet welgezind zijn, dat de gulden den dollarschijn „erduisterde als de Amerika-ganger dacht aan het eigen gedoente, dat hij op eigen of op domeingrond had kunnen hebben. Zelfs blanke families hunkerden terug. Er ware weinig noodig geweest, die energie van emigreeren te weerhouden, haar dienstbaar te maken aan verhooging van onze volkskracht, als de doorsnee-eilander voldoende, objectief en subjectief voldoende, gelegenheid verschaft geworden was die energie aan te wenden op zijn landje van geboorte, waaraan hij als zoodanig zoo gehecht gebleven is.

Het Bestuur echter maakte den drang tot werkzaamheid dienstbaar aan de Curaçaosche immigratie; geen wonder dat de openingsrede van den Gouverneur onze ontvolking in majeur bezingt. Curaçao een toevlucht voor die arme Bovenwinders!

18. Voor St. Martin heet het; Een ommekeer ten

goede mocht in 1927 waargenomen worden, toe te schrijven aan de werkgelegenheden op Curaçao en Aruba, hoewel de oconomische foestand al in 1926 te wenschen overliet (tengevolge o.m. van de lage loonen; in St. Domingo waren de seizoenarbeiders teruggekeerd, zonder wat gespaard te hebben).

De trek naar laatstgenoemd eiland bleef wel aanhouden, doch men gaf thans aan Curaçao en Aruba als arbeidsveld de voorkeur, omdat de werkgelegenheid daar constanter is (lees: „omdat de suikerprijzen vallen zijn de loonen en arbeidsmogelijkheden in St. Domingo geringer“). Omdat op St. Domingo slechts gedurende de periode van den suikerrietooft werk te verkrijgen is, keeren de arbeiders huiswaarts om te wachten tot het volgende oogstseizoen (lees: „om er te doen wat er te doen valt, als hun kostgrond met bataten en andere voedingsgewassen beplanten, welke hen het orkaanseizoen (Juli-October) doorbrengt en om daarna nog vóór hun vertrek opnieuw het plantmateriaal van de bataten enz. in den grond te steken). Het moet worden toegejuicht, dat de Nederlandsche Bovenwinders op Nederlandsch grondgebied blijven. (Lees: „Het moet diep betreurd worden, dat de Nederlandsche Bovenwinders naar Curaçao en Aruba gedreven worden. Het is een Nederlandsch belang, dat de kinderen in het vierde gebiedsdeel van het Rijk der Nederlanden, gelegen in den N. O. hoek van de Caraïbische Zee, er den eigen landbouw en andere bedrijven leeren. Wie de ouders naar Curaçao en Aruba drijft, drijft er ook hun kinderen heen.“) „Is het hebben van Nederlandsche burgers in den vreemde inderdaad een Nederlandsch staatsbelang, omdat er dan veel meer kans is, dat in den vreemde Nederlandsche belangen zullen worden op den voorgrond gesteld en bevorderd.“ (Minister Ort Juli '27), evenzeer is het een Nederlandsch staatsbelang, gezonde en normale bevolkingstoestanden in het leven te houden, op de drie overoude Nederlandsche volksplantingen, gelegen tusschen de Antillen van drie groote Mogendheden. Zij waren steeds trouw aan het Moederland en kinderlijk afhankelijk aan het Koninklijk Huis (en als distributiepunten voor den Nederlandschen handel mogen ze volstrekt niet uitgeschakeld worden). De faciliteiten van geldverzending en verzending van levensbehoeften zijn grooter (vul aan: „ofschoon toegegeven moet worden, dat de verbinding der eilanden met Amerika via St. Thomas of St. Kitts minstens veelvuldiger is en een dollar in Boston of New-York koopkrachtiger is dan een rijksdaalder op Curaçao.“) Voor de slechte invloeden op St. Domingo zijn nu de arbeiders gevrijwaard. (Vul aan: „maar nu meer aan de venerische ziekten van een havenplaats en van een multiforme vreemdelingenbevolking overgeleverd. St. Domingo verbrak jaarlijks voor een zes maanden het gezinsleven. Curaçao voor minstens een jaar of langer). De financiële voordeelen waren niet gering voor de achtergeblevenen. Aan postwissels werd vanuit Curaçao en Aruba in 1927 een bedrag van f 17.000, tegen ruim f 11.500 in 1926 overgemaakt. (Die bedragen zouden meer zeggen, wanneer we den postwisseldienst van '22 tot '25 b.v. te hooren kregen). Die bedragen maakten nog niet eens de helft van den goudstroom uit. Het grootste gedeelte van de remises werd of in gesloten brieven, pakketten en kisten of door persoonlijke tusschenkomst overgemaakt.

Terwijl de Gouverneur bij Bonaire spreekt van den toestand van den landbouw, weet hij van dien van St. Martin, noch van St. Eustatius, noch van Saba iets te zeggen. Het is een hiaat, dat te denken geeft. Maar hoe prachtig mikte zich die emigratie toch uit! Die concessionarissen der zoutpannen konden gerust zijn: „De weinig achtergebleven arbeidskrachten vonden, evenals in vorige jaren, bij de zoutindustrie werk het vergaren en verscheppen van zout.“ Florissant ging het er echter niet mee, en nu is ze beperkt tot, als gezegd, een inschepping van 200 vaten per dag tengevolge van het arbeidersgebrek. De landbouw en veeveelt, de vischerij leveren niet genoeg meer en die het betalen kan gaat op bliksjes leven. De toegejuichte ontvolking is dus ook van St. Martin de vijand. Er was geen overschot van arbeiders, die plaats vroegen in landbouw en zoutbedrijf, en die plaats op St. Martin niet konden vinden. En wat beteekenen dan die 17, laat ons zeggen die 34 duizend gulden uit Curaçao, wanneer de oorsprong van dat bedrag het initiatief der werkgevers verlamt en den kleinen landbouw tot een bestaansminimum reduceert? Dat bedrag valt in 't niet bij het kapitaalverlies en de

stijgende duurte ter plaatse.

Er werd in 1919-'23 nogal wat gedaan watervoorziening voor vee en mensch. Men hoogde door een dam op Belvédère de voedingscapaciteit van den grond voor de daar beneden gende putten. Doch ging men er mee door? gaf overvloedige regens en... nieuwe werken den niet gedaan. Toch bleef de noodzakelijkheid staan het hemelwater zooveel mogelijk aan grof te binden. Na een groote sterfte onder vee door gebrek aan water en voedsel. Nu st. buitenmensen bij put en „crabhole“ etmaal wachten vóór ze met een „blik“ van 18 L. haarts kunnen gaan, tot een paar uur ver.“

De Philipsburgers kunnen nog genieten van particuliere en gouvernementeete regenbakken maar geen groenten meer, geen melk, geen boe geen vleesch meer. Ook geen visch. Ziekten zijn de gevolgen van, maar eveneens een onnatuurlijke impulsie voor emigratie naar Curaçao. Wist Gouverneur niet, toen hij begin Januari j.l. te zent was, dat de periodische klimaatwisseling ingezet had, die regenminima beduidde? En bezong hij de emigratie! Zou het waar zijn, dat officieuze consigne aan den Gezaghebber was: den hoel den hoel? En moeten die prachteijfers onvolking van het eiland motiveren?

(Wordt vervolgd.)

COMMENTATOL

Indische Leesportefeuille.

In enkele afdelingen onzer Vereeniging onder de leden leesportefeuilles rond, geheel of deele voorzien van Indische periodieken en schriften, e.g. aanvullingen van de gewone staande portefeuilles, welke alle naast Hollandse slechts buitenlandse lectuur bevatten.

Zooiets zou ook in onze grootste, Haagsche, deeling kunnen worden ingevoerd en o.m. aan ding geven dat de zoo talrijke Indischgasten gevestigd, van wie nog vele niet zijn aangesloten onze Vereeniging, daardoor aangespoord worden om zich als lid te doen inschrijven.

Om verschillende redenen evenwel kan het stuur der afdeling Den Haag de zorg en de rling van deze aangelegenheid niet op zich nemen deze moet ter hand genomen worden door leden zelve, uit welker boezem een commissie dat doel eventueel zou kunnen gevormd worden.

Zij die voor dit denkbeeld iets voelen, worden uitgenoodigd een bewijs van adhaesie (briefje of naamkaartje) te zenden aan den heer E. Harsveldt, Orchideestraat 28, Den Haag, lid Vereeniging.

Wenschen op pensioengebied.

Dat er op dit gebied nog wel wat te verbeteren valt, is buiten twiifel. En dan behoeven we niet eens te gaan ijveren voor verhooging van koloniale pensioenen, waardoor ze meer in eenstemming zouden worden gebracht met bestaanden hoogen levensstandaard. Naast dit telige punt is er nog materie genoeg, nog weg over voor vakvereeniging en Regeering. De aling „Nederland“ van het Ned.-Ind. Ond. Gen. voorloopig het oog gericht op twee h.i. dringnoodige verbeteringen.

a. *Maandelijkse uitbetaling* van het pensio. Deze kwestie raakt natuurlijk meer rechtstreeks het belang van die ambtenaren, welke een hetkelijk laag pensioen genieten, maar dat neemt weg, dat het een algemeen ambtenaarsbelang in dien zin, dat het ook de beter gesitueerde zij ambtenaar (of gepensioneerde) niet onverschillig kan laten, hoe hun collega's de eindjes elkaar moeten zien te knopen. Van ambtenaarsstandpunt gezien is betaling per maand meer overeenstemming met den voet waarop de houding is ingericht, wordt het pensioen dan gelijkmatig over het geheele jaar verdeeld en ten slotte beleening der pensioenacten voorkomwelke immers neerkomt op vermindering van toch reeds schrale pensioen.

b. *De zekerstelling der pensioenen* van de 1917 in dienst getreden ambtenaren. Dit punt zeer zeker actueel, eigenlijk reeds jaren lang. 10 jaar geleden is geleidelijke opname dier tenaren en gepensioneerden in eigen pensiofondsen door de Regeering toegezegd. Maar steeds zien die oudere ambtenaren tevergeefs naar daden van de Regeering, die de schoone den van 10 jaar geleden waar moeten maken. Inzicht der ambtenaren in dezen onhoudbaren stand, immers alle grond van zekerheid ontbrenaan die pensioenen, wordt steeds dieper en in kringen van ambtenaren hoort men den wanten: De Regeering vorme eigen fondsen, waande pensioenen kunnen worden betaald. In dit

Sept. 1928, Nr. 39.

and zij het me vergund te wijzen op het Bestuurs-
 orstel van het V. V. L., dat op de laatst gehou-
 en Algemeene Vergadering met algemeene
 emmen werd aangenomen en aldus luidend:
 Ten behoeve van de ambtenaren, die in het jaar
 1916 in dienst zijn getreden, worde door de Re-
 gering in het Eigen Pensioenfonds gestort:
 1. de som, die voor hun inkoop benodigd is
 or het jaar 1916 en
 2. de som, die noodig is voor al de jaren vanaf
 Januari 1917 tot het jaar, waarin de opnem-
 het fonds plaats heeft; of in het kort samen-
 vat: voor den tijd van 1 Januari 1916 tot het
 ar van inkoop. Daarna wordt voor hen gestort
 dezelfde wijze als voor de tegenwoordige deel-
 nooten.
 Hetzelfde heeft plaats voor hen, die in het jaar
 1916 zijn gepensionneerd.
 Een jaar later heeft de inkoop plaats van de
 mbtenaren, die in 1915 in dienst traden of wel
 rden gepensionneerd. En zoo vervolgens elk jaar
 eer voor een nieuwe groep.
 Het Bestuur der afd. „Nederland” van het N. I.
 G. stelt zich voor deze zaken ook aanhangig te
 aken bij den Pensioenbond van Indische amb-
 naren, een lichaam, dat in de eerste plaats uiter-
 ard is aangewezen op de behartiging van belan-
 en, zooals hierboven kort naar voren zijn ge-
 racht.

De Secretaris van de afd. „Nederland”
 van het N. I. O. G.,
 A. BLOEMSMA.
 arixlaan 49, Den Haag.

Nederland en zijn Overzeesche Gewesten in het buitenland.

L'illustration, het bekende geïllustreerde Fran-
 sche tijdschrift, heeft bij haar no. van 25 Augustus
 een Supplement (speciaal nummer) laten ver-
 schijnen, geheel gewijd aan Nederland en zijn Over-
 zeesche Gewesten. Dergelijke uitgaven van enkele
 ndere landen zagen, te voren, reeds het licht. Dit
 mmer, met een rijken inhoud van tekst en af-
 eldingen, telt ± 225 pagina's en bevat meer dan
 verschillende bijdragen van de meest bevoegde
 gezaghebbende personen in Nederland en in
 ransrijk zelf, ieder op zijn bijzonder gebied, waar-
 or een helder overzicht verkregen is omtrent het
 en en werken in onze dagen van land en volk
 er en overzee. Een uitgave als deze, geschreven
 een taal welke over de gansche beschaafde
 erld verstaan wordt, is wel het beste middel van
 kenndmaking, waarbij dan nog komt dat deze
 ublicatie aan hoge ethische doeleinden beant-
 oort. Immers, de verruiming van kennis bevoor-
 t begripen en waardeeren, de eerste voorwaarde
 onderlinge volkerenadering. Zij strekt
 evens tot leering en nut, omdat, wat hier goed is,
 anders kan worden overgenomen en omgekeerd, ten
 bate van het algemeen.
 Het is dan ook om die reden, dat de Vereeniging
 „Oost en West”, welke o.m. ten doel heeft de ver-
 preiding van populaire kennis van Oost- en West-
 ndië, opdat misverstand en wanbegrip vervangen
 worden door inzicht en helder oordeel, deze uitgave
 an „L'illustration Economique et Financière”
 met groote vreugde begroet en daarbij de hoop uit-
 reekt, dat de wakkere redactie de vruchten moge
 anken van haren arbeid, waarvan zulk een heil-
 aan streven den ondergrond vormt.
 L'illustration Economique et Financière ligt voor
 belangstellende leden ter inzage op de leestafel,
 ortie Voorhout 6 (boven Menno's Bank), Den
 Haag.

Van Week tot Week.

Dinsdag 18 tot Maandag 24 September.
Vliegtuigen naar Indië. In het vorig Nr. werden
 de dagroutes van het op Do. 13 Sept. naar
 Indië vertrokken vliegtuig (bestuurders G. A.
 Koppen en E. T. Kengen) vermeld tot Wo.
 19 Sept. In telegramstijl laten we thans volgen
 het verdere verloop der reis van Koppen-
 Kengen, zoomede van het 2e vliegtuig (be-
 stuurders J. Moll en M. van Mazelen), dat Do.
 20 Sept. den tocht heeft aangevangen.
Vliegtuig Koppen-Kengen. Wo. 19 Sept. aan-
 komst te Allahabad. — Do. 20 Sept. afge-
 legd de étappe Allahabad-Calcutta. — Vrij. 21
 Sept. Calcutta-Rangoon. — Za. 22 Sept. Ran-
 goon-Sengora. — Zo. 23 Sept. Sengora-Medan.
 — Ma. 24 Sept. Medan-Palembang. — Di. 25
 Sept. Palembang-Batavia, geestdriftige ont-
 vangst aldaar; vervolgens doorgevoegen naar
 Bandoeng. (Tocht volgens programma in 13
 dagen volbracht).
Vliegtuig Moll-v. Mazelen. Vertrek van Am-
 sterdam Do. 20 Sept., aankomst Boedapest

WAAROM DRAAGT IEDER GAARNE LIJKAMP'S KLEEDING?
OMDAT IEDER ZEKER WIL ZIJN, DE BESTE KLEEDING TEGEN
DEN BILLIJKSTEN PRIJS TE BEKOMEN EN DIT BIJ
LIJKAMP INDERDAAD HET GEVAL IS
LIJKAMP'S Kleedingmagazijnen GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT
 THOMSONLAAN, H. FAHRENHEITSTR.

(tusschenlanding Neurenberg). — Vrij. 21 Sept.
 Boedapest-Konstantinopel (tusschenlanding So-
 fia). — Za. 22 Sept. Konstantinopel-Rakka.
 — Zo. 23 Sept. Rakka-Bender Abbas. — Ma.
 24 Sept. Bender Abbas-Karachi. — Di. 25 Sept.
 Karachi-Jodphoer. — Wo. 25 Sept. Jodphoer-
 Allahabad. (Het is wel merkwaardig dat Moll,
 die een week na Van Koppen uit Schiphol
 vertrok, ook precies een week later Allahabad
 heeft bereikt).
Het derde vliegtuig (bestuurders E. A. J.
 Prillwitz en J. M. J. Wegner, werktuigkundige
 F. Fischer) vertrekt Do. 27 Sept. 's morgens
 om 6.30 van Schiphol.

Ongeregeldeheden op Billiton. Aneta-berichten
 van 19 Sept. en volgende dagen maken melding
 van een massa-staking en ernstige ongeregelde-
 heden door arbeiders op het emplacement
 Klappa Sampit der Billiton-Maatschappij, waar-
 bij optreden van de gewapende macht nood-
 zakelijk bleek en harde klappen zijn gevallen.
 De staking heeft echter slechts kort geduurd
 en de rust is vrij spoedig nagenoeg geheel
 hersteld.

Dr. Tjipto Mangoenkoesomo. In de plaats van het
 aftredende lid R. Oto Soebrata is gekozen tot
 lid van den Volksraad Dr. Tjipto Mangoenkoesomo,
 thans geïnterneerd op Banda in ver-
 band met de communistische ongeregeldeheden
 in West-Java. Het is nog niet zeker dat Dr. Tj.
 M. deze benoeming aanvaardt; in het bevesti-
 gend geval rijzen moeilijkheden, waarin door
 de Indische Staatsregeling niet voorzien is;
 het is n.l. de vraag of een geïnterneerde zijne
 plichten als Volksraadlid mag en kan ver-
 vullen.

Hevige brand te Benkoelen. Den 17en Sept. heeft
 te Benkoelen een hevige brand gewoed in het
 Chineesche kamp, waardoor in totaal 35 toko's
 en het gebouw der Ned.-Indische Escompto-
 Mij. in asch zijn gelegd. De schade wordt ge-
 raamd op f 400.000. (Aneta).¹⁾

De Sultan van Koetei naar Indië terug. Z. H. Mo-
 hamad Parekisi, Sultan van Koetei, is den
 19en Sept. uit Den Haag vertrokken om zich
 met het s.s. Patria naar Ned.-Indië te begeven.
 Den dag te voren was de Sultan door H. M. de
 Koningin in audiëntie ontvangen.

Universitaire examens. Leiden. Econ.-doctoraal
 examen Indologie de heeren C. Boterhoven de
 Haan en L. Noë, B. Korn en Ch. H. Hirsch-
 mann. — Taalkundig cand. ex. de hr. G. J.
 Förch. — Doctoraal ex. Indisch recht de hr.
 G. M. Laarman, mr. F. P. Stöker en mr. H. van
 Dijk.

Met pensioen. De generaal-majoor der Infanterie
 van het O.-I. leger W. Lasonder zal in Januari
 '29 den dienst met pensioen verlaten. — De
 luitenant-kolonel der Inf. J. H. van Temmen
 gaat binnenkort met pensioen.

Indische Staatsregeling. De h.h. Cramer, Alberda
 en Vliegen hebben op het wetsontwerp tot wij-
 ziging van de artt. 7, 9, 55 en 72 der Indische
 Staatsregeling amendementen ingediend, be-
 oogende uitbreiding van het aantal Volksraad-
 leden van 60 op 72, en van het College van Ge-
 deputeerden van 20 op 24.

Ir. P. A. Roelofsen. Tot lid van het Alg. Bestuur
 der vereeniging tot het houden van Jaarbeur-
 zen in Nederland is gekozen Ir. P. A. Roelof-
 sen, oud-directeur van Gouvernementsbedrij-
 ven in Ned.-Indië.

Royale giften. Bandoeng, 19 Sept. (Aneta). Ter be-
 strijdung van de kosten van de eclips-expeditie
 in Atjeh in Mei 1929 heeft de heer K. A. R.
 Bosscha van Malabar f 5000 toegezegd en de
 heer Van Kerkhoven te Bandoeng f 3000.

De Gouverneur-Generaal op reis. Blijkens verschil-
 lende Aneta-telegrammen is de Gouv.-Generaal
 bij zijne op 17 Sept. aangevangen meerdaagsch
 bezoek aan de eilanden Bali en Lombok aller-
 wege door de bevolking met groot eerbetoen en
 feestelijk ontvangen. Den 24en was de Land-
 voogd te Weltevreden teruggekeerd.

Tragische gebeurtenis in een leprozenkolonie in
Atjeh. Koeta Radja, 24 Sept. (Aneta). De fun-

geerend controleur van Blan Kedjeran had ver-
 nomen, dat de leprozenkolonie Agoesan, in de
 onderafdeeling Gajo Loës (gouvernement Atjeh
 en onderhoorigheden), zich ten doode wijdde.
 Onder militaire dekking ging hij met de familie
 van de lepralijders erheen. Ondanks alle pro-
 gingen om de lepralijders te kalmeeren, waar-
 onder enkele vrouwen waren gewapend met
 lans en messen, vielen 29 leden van de kol-
 onie den controleur en de militairen aan. Er
 moest van de wapens gebruik gemaakt worden
 en zes mannen en vier vrouwen werden ge-
 dood en twee vrouwen en twee mannen ge-
 wond. Aan de zijde van de militairen waren
 geen verliezen. De rust is hersteld.

W. van Italie †. Soerabaja, 20 Sept. (Aneta). Alhier
 is overleden het oud-lid van den Gemeenteraad
 de heer Willem van Italie, een der oudste Soc-
 rabajanen. De overledene was voorzitter van
 Charitas.

Zendingsfilm. Als vervolg op de film Warta Sari,
 welke den vorigen winter door het geheele
 land met zoo groot succes vertoond is, geeft
 hetzelfde comité nu een tweede Zendingsfilm
 uit. Terwijl Warta Sari voornamelijk het Zen-
 dingswerk op Java te zien gaf, zal de tweede
 film een beeld geven van de Zending in de
 Buitengewesten, en wel Sumatra, Borneo,
 Midden-Celebes en Nieuw Guinea. Evenals het
 vorige jaar zal de eerste vertooning plaats
 hebben in de tweede helft van October op de
 Algemeene Zendingsconferentie te Amsterdam.
 Daarna zal de film weer het geheele land
 door gaan.

Volksraad. Batavia, 17 Sept. (Aneta). De najaars-
 zitting van den Volksraad wordt geopend op
 16 October a.s.

P. L. ten Cate †. Te 's-Gravenhage is, op den leef-
 tijd van 74 jaar, overleden de heer P. L. ten
 Cate, gepens. assistent-resident.

Gratieverleening. Bandoeng, 21 Sept. (Aneta). Het
 A. I. D. de Preangerbode meldt, dat bij ge-
 legenheid van den verjaardag van de Koningin
 aan 1500 veroordeelden algeheele en aan 7000
 gedeeltelijke kwijtschelding van straf is ge-
 schonken.

Resident van Djambi. Batavia, 22 Sept. (Aneta).
 Den resident van Djambi, G. J. van Dongen,
 met verlof in Europa vertoovend, is met ingang
 van 30 Nov. op zijn verzoek eervol ontslag ver-
 leend, onder dankbetuiging voor de door hem
 bewezen diensten.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt

Oordeelen over Oostersche Volkskunst.

Naar aanleiding van hetgeen wij hier verleden
 week opmerkten over de zoozeer van elkander ver-
 schillende oordeelvellingen betreffende de Indo-
 nesische kunstnijverheid door den heer Joh. F.
 Snelleman geuit op 2 Aug. j.l. in dit blad en kort
 daarop in „Het Vaderland”, werd van deskundige
 zijde onze aandacht gevestigd op een artikel van
 den heer J. A. Loebèr Jr., Professor aan de Kunst-
 nijverheidsschool te Elberfeld, getiteld: „Van In-
 dische Nijverheid en Sierkunst” in De Gids van
 1913 No. 2, waarin deze een beoordeeling geeft van
 twee toen nieuw uitgekomen werken op het gebied
 der Indonesische kunstnijverheid, n.l.:

1°. De Inlandsche Nijverheid in West-Java
 als Sociaal-ethnologisch verschijnsel door C. M.
 Pleyte. Eerste stuk. Batavia, Javasche Boek-
 handel, 1911.

2°. De Inlandsche Kunstnijverheid in Neder-
 landsch-Indië door J. E. Jasper en Mas Pirn-
 gadie: I. „Het Vlechtwerk”. II. „Het weven”.
 Van Regeeringswege gedrukt en uitgegeven te
 's-Gravenhage door de Boek- en Kunstdruk-
 kerij v/h. Mouton en Co. — 1912.

De heer Loebèr komt daarbij, wat de oordeelvel-
 lingen van den heer Pleyte betreft, tot een geheel
 andere conclusie dan de heer Snelleman en
 schreef o.m.:

„De heer Pleyte is de meening toegedaan, dat er
 met den inlandschen werkman en de inlandsche
 industrie absoluut niets te beginnen is. Dat is

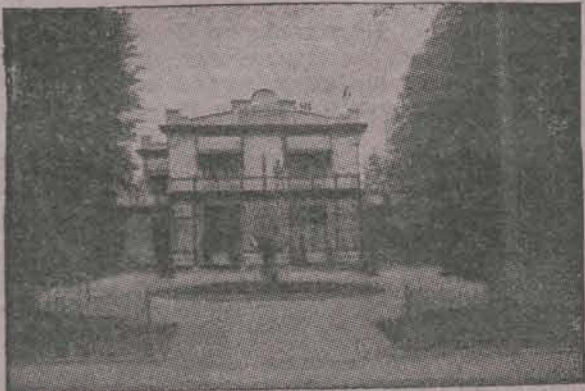
¹⁾ De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan
 de Nwe Rott. Ct.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

MELKINRICHTING
„MELBO“
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

PENSION „EIKENHORST“
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon),
30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin.
Telefoon Arnhem 2009, OOSTERBEEK.
5661 M. P. S. KETTING.

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat
uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

Rustig Zomer- en Winterverblijf
Eigen Park en Bosch (ca. 24 H.A.)
Vijvers
Tennisbaan
Garage - Stalling
Alle gemakken:
Electr. licht, koud en warm stroom,
water, badkamer, ruime zit-slaapkamers,
conversatie-, lees- en muziekzaal.
Dames- en Heeren-Kapperssalon.
Deftig - Rustig Degelijk
Prima keuken
PROSPECTUS MET ALLE INLICHTINGEN GRATIS.
S. J. MULDER —:— **EXPLOITANT**

HOTEL-PENSION-THEETUIN
JONCKERBOSCH
HATERT BIJ NIJMEGEN
TELEFOON 888

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

De beroemde „Vaderland“-Rijwielen
ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN
MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!

A.I.C.
De A.I.C. belast zich met de uitvoering van elektrische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inrichtingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sortering elektrische-, gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen en maakt plannen en begrotingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goedkoopste adres.
Wendt U daarom tot de 5553
N.V. Algem. Installatie Compagnie
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 404
Aanbevolen adres door vele Indische families.

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDÉ - ARNHEM
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON 520
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN
EN ONDERDEELLEN IN GROOTE
KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!

MUZIEKINSTRUMENTENHANDEL
H. VAN SANTEN
v. h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE
BLOEMWERKEN
in ieder genre
Tel. 356 - Oppericht 1853 - Post-Giro 66102

RADIO TECHNISCH ING. BUREAU
WANTING & LUDWIG
HOOFDAGENT N. S. F. 5652
NIEUWE PLEIN 30 - TELEF. 3180 - ARNHEM
RUIME KEUZE ONTVANGTOESTELLEN
AANBEVOLEN ADRES VOOR OOST EN WEST

LUSTEN IN ELKE UITVOERING
MAAKT U **JOS. DIRKSE** KONINGSTR 75
LEVERING VAN ALLE KUNSTSCHILDERS ARTIKELLEN TEL 833
ARNHEM

WONINGINRICHTING „HESTIA“
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2
GEHEELE MEUBILEERING
ONTWERPER
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
Adviezen en inlichtingen
J. A. KRUDOP - H
bij Nijmegen - Tel. 1

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS

Een ouderwetsche Borneo-Sigaar **REIJNVAAN'S No.**
Een UITmuntende Sigaar voor 8 cent
Sigarenmagazijn „De Winter“
P. A. BOTTINGA
Koningstraat 5 - ARNHEM - Telefoon

VERHUIZINGEN per Auto-Tapissière voor binnen en buitenland.
GOEDERENVERVOER zeer billijke tarieven.
Zaterdag Bodedienst Arnhem-Utrecht, terug Nijmegen.
's Maandags Arnhem-Nijmegen.
Beleefd aanbevelend,
A. VAN DE VOOREN - ARNHEM
Bovenbergstraat no. 17 - Telefoon no. 31
ingang naast den Heer Tooneman, Aannemer
Bestelhuis Utrecht: Jansveld 27, Tel. 13405. G. A. A.
Vertrek n.m. 4 uur.

VELOURS- ARNHEM
hoeden in moderne kleuren voorradig.
Ruime sortering.
BAKKERSTRAAT 3 Halte Lijn 11 t.o. Nation. **FIRMA WED. KAMERBERG**

J. VAN WOERDEN
ROGGESTR. 42 - Int. Tel. 367 - ARNHEM
SPECIAAL ADRES voor PRIMA ROOMBOTER
Fijne HOLLANDSCHE KAASSOORTEN zowel voor belegen als oud - En gros - En detail

FAMILIE PENSION

NASSAUPLEIN 29 - DEN HAAG - TELEF. 13765

Schitterende groote Salons en Slaapkamers met Bad, benevens Eet- en Conversatiezaal, Centrale Verwarming, vaste Waschtafels, koud en warm stroomend water, prima Keuken

natuurlijk zijn goed recht, en als hij deze zienswijze met feiten staft, in rustige bewering, dan kan een dergelijke stem van onberekenbaren invloed zijn, een nuttige uitwerking hebben. In zekeren zin kan dan zijn geschrift de juiste tegenhanger zijn van Rouffaer's bekend boek over de voornaamste industrieën van Java en Madoera, dat in ernstig overleg tal van nieuwe perspectieven voor Java's nijverheid opent. Hoewel Rouffaer, evenals de heer Pleyte, geen man van praktische nijverheid of kunstnijverheid is, een buitenstaander, wiens eigenlijk arbeidsveld ver van alle ambacht of nering woert, weet de eerste toch het belangrijkste in de Inlandsche nijverheid voor het voetlicht te brengen. Zijn wetenschappelijke kennis veroorlooft hem, tal van historische feiten, belangwekkend voor het onderwerp, bij te voegen, en het is volkomen te begrijpen, dat zijn doordacht, doorwerkt geschrift veler oogen geopend, menigeen aan het denken gebracht heeft.

„Bij den heer Pleyte niets van dit alles! Hartslochtelijk brengt hij zijn afkeurende meening overal tusschen, vergenoegt zich niet met eenvoudig de feiten te laten spreken, maar grijpt met voorliefde een enkel argument eruit om daarmee de niet-aanwezige tegenstanders om de ooren te slaan. „Dat is het, wat mij oprechtelijk hindert! Of de Inlandsche kunstnijverheid voor den economischen toestand van Java waarde kan hebben, is nog steeds een open vraag, die danig onderzocht en bestudeerd moet worden. De bevordering daarvan is eveneens een verbazend lastig vraagstuk, dat evenzeer rustig en kundig overleg vereischen zal.”

Over nog veel meer ergerde de heer Loebèr zich o.i. terecht. Dezelfde zinsnede, welke de heer Snelleman aanhaalde uit bladzijde 45 van Pleyte's geschrift:

„Deze knielt voor goddelijke Timoreesche lijnen, gene geraakt buiten zich zelf over een geometrisch figuur op Celebes, een derde wijdt uit over unieke vlechtlagen zus en zoo, er wordt gejubeld....”

waarvan hij echter de laatste woorden weglief:

„doch als men de dingen, die zulk een hooge stemming verwekken, in handen neemt, ziet men een bamboekokertje van luttele duiten of een mandje van enkele centen.”

Justi deze gaven den heer Loebèr aanleiding tot de volgende uiting van verontwaardiging:

„De prijs is hier dus als criterium gebruikt, maar eilieve, wij, die het goede in deze dingen bewonderen, hebben heel andere prijzen betaald. Zulke bamboekokers kosten dikwijls tot 6, 7 gulden, *) ten minste in Nederland, en te hopen is het, dat ze met deze vermelding in de achtung des schrijvers stijgen zullen.”

Waar Pleyte het streven destijds der Ver. „Oost en West” — later dat van Boeatan — kleineerde, vroeg Loebèr:

„Waar toe nu dit stukje? De schrijver zegt zelf de dessous dezer instelling te kennen; had dan geen ander resumé moeten volgen, gewezen worden op den ontbrekende tusschenhandel, welke leemte steeds den verkoop van kunstnijverheids-artikelen heeft benadeeld?”

En vervolgde:

„Maar niets daarvan!
„Luchthartig wordt over de gebreken heen gezweefd en het geheel als aanvalswapen gebruikt door iemand, die zelf weinig in die richting heeft gepresteerd.”

„Op kunstnijverheids-gebied behoeven wij bovendien zijn „voorlichting” niet. We zijn hier op den goeden weg.”

Loebèr roemt daarna terecht de opdrachten door de Regeering den toenmaligen Controleur J. E. Jasper (thans Gouverneur van Djoedja) gegeven, ter bestudeering der kunstnijverheid zoowel in Nederlandsch-Indië als in Europa, en het resultaat daarvan, vastgelegd in bovengenoemde publicaties; o.a. met de woorden:

„Men schatte dit niet gering! Het verzamelen van dergelijke gegevens is uiterst moeilijk. Tal van overigens uitstekende werken in onze koloniale literatuur zijn er om in overvloed te bewijzen, hoe juist op dit echt-inlandsch gebied gefaald is, hoe nijverheid en sierkunst oversprongen worden en dikwijls geheel vergeten.”

Hij besloot in 1913 zijn artikel met:

„Ik herhaal: „The most valuable treasure of a people — its noblest creation and the most distinct expression of its highest intellectual powers — is its arts.”²⁾

„Daarom is de uitgave dezer beide werken een daad, die de schrijvers en helpende overheid gelijkelijkt eert, tevens een schitterend bewijs, dat de oude kruidenierspolitiek gaaf verdwijnen.”

Toen ons echter onlangs berichten ter oore kwamen, dat er thans — ruim 15 jaren later — in Indië al weder plannen beraamd worden tot onder-

zoeken en bestudeeren dierzelfde kunstnijverheid, kwam opnieuw de ernstige vraag bij ons op: Zou het nu — na alles wat er sedert desbetreffende, zoowel in Indië als hier, door deskundig-belangstellenden reeds is onderzocht en bestudeerd, geschreven en tentoongesteld — niet eerder hoog tijd zijn om tot het nemen van de noodige, direct doeltreffende maatregelen over te gaan?

Of zou men nog altijd niet genoeg overtuigd zijn, dat de daarvoor vereischte gelden nooit en nergens beter, in het algemeen belang, kunnen worden benut?

Boeatans Feestdag.

Uit het „Vaderland” van j.l. Maandag nemen wij over:

„Boeatans feestdag, ter eere van het 25-jarig bestaan, waarop o.a. ook de meest interessante der N.-I. Regeeringsfilms zullen worden vertoond, zal plaats hebben op Zaterdag 27 October a.s. in Seinpost. De Raad van Beheer van Boeatan voegt hieraan nog het volgende toe:

„De toegangskarten tot deze middag- en avondvoorstelling, bestaande uit expresselijk daartoe gestempelde loten, zijn verkrijgbaar niet alleen bij de dames van het Propaganda-Comité, waarvan mevrouw S. van Lier—Enthoven, Laan Copes v. Catteburch 48, presidente, en mevrouw J. van der Zwet—Dil, Reinkenstraat 1j, secretaresse, zijn, maar ook in Heulstraat 19, iederen werkdag tusschen 10 en 6 uur.

„Voor hen, die, zonder dezen feestdag bij te wonen, toch Boeatan's streven ter bevordering der Indonesische volkskunst, willen steunen, zijn ook ongestempelde loten verkrijgbaar, terwijl 't voor hen, die voor dit goede doel reeds vroeger loten kochten, zeker geen bezwaar zal zijn, zich alsnog een gestempeld lot aan te schaffen, om ook het feest te kunnen meemaken.”

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Partijvorming.

Is het niet te vreezen, dat een „Europeesche partij”, zooals bepleit in „De Loc.” (11/8 blz. 33), reactie zal wekken in Inlandsche kringen; zullen daar niet ongewenschte conflicten en een verscherpte tegenstelling der rassen uit voortkomen? De Loc. (14/8) acht deze vrees ongegrond. Sterker, h.i. zal er veeleer een gezonder verhouding door ontstaan. Het wordt hoog tijd, dat de geforceerde associatie, kunstmatig en onwaarachtig, ophoudt te bestaan. Zij wordt gekocht en duur betaald met eene politiek van vaagheid, uitvluchten en concessies. Zij is voor beide partijen nadeelig en vernederend, en het is een dwaling te gelooven, dat daardoor de samenwerking en de goede verhouding tusschen de Europeesche, de Inlandsche en de Chineesche ingezetenen bevorderd zouden worden. Het tegendeel is waar. De samenwerking en de goede verhouding, die ieder wenscht, kunnen slechts door onderling respect en eerbied voor elkanders standpunt verkregen worden. Andere tijden eischen andere vormen. Was het Nederlandsch gezag op zich zelf vroeger een onbetwist punt, ging het toen bij verschil van meening slechts om de vraag, hoe dit gezag zijn invloed zou aanwenden, thans is het zelf in het geding. Iedereen in Indië weet, dat van een ernstige bedreiging van dit gezag geen sprake kan zijn, dat iedere aanval daarop kan worden afgeslagen en dat het Nederlandsche gezag in Indië even veilig is als tevoren — indien wij het niet zelf door een verkeerde en lichtvaardige politiek in gevaar brengen. Dit inzicht leidt, principieel, tot de toenadering van allen, die dit Nederlandsch gezag noodzakelijk achten voor land en volk van Indië; en het leidt practisch tot de verwerping der „linksche” en „rechtsche” associatie. Hoe veel zuiverder en hoe veel gezonder zal de toestand zijn, zoodra men elkanders strijdige meeningen en belangen niet langer in één keurslijf dwingt. Dan kan men, ook al weet men dat zij zich in tijdsloop en methode van verwerkelijking hunner idealeen vergissen, eerbied hebben voor de overtuiging van ontwikkelde Inlandsche nationalist; en dan zal men in dien kring eveneens respect hebben voor een even overtuigd Nederlandsch nationalisme. Dan zal niet langer een Nederlander zich geweld aan moeten doen; dan zal ook niet langer een

Javaan zich verdachtmakingen behoeven te laten welgevallen. De partijvorming naar eigen beginsel en op eigen nationale basis zal, wel verre van tot verscherping der tegenstellingen te leiden, de instemming hebben van ieder weldenkend en ontwikkeld Inlander; en zij zal leiden tot een zuivering der Indische politiek. Dan komt men tot een werkbasis voor de behartiging van die belangen, welke alle groepen en partijen als gemeenschappelijk erkennen. Voor samenwerking zijn waarheid en openhartigheid nog immer een betere grondslag dan valsche schijn en valsche vriendschap. Ook in zeer geavanceerde inheemsche kringen wordt deze zienswijze gedeeld. Zoo inderdaad de Europeesche gemeenschap de kracht vindt thans tot een nationale organisatie te geraken, zal dit zoowel aan de staatkundige als aan de maatschappelijke verhouding tusschen de volksgroepen ten goede komen.

In dit verband leze men: De Loc. (14/8, blz. 19 „Blank front”; blz. 35 „Een waarschuwing”), het Soer. Hbl. (11/8 „Hopelooze verwarring”), de Java-Bode (15/8 „P. E. B. en Gemeentebelang”; 21/8 „Volksraad en Pers”; 17/8 „Onwaardige aanval”) en de Deli Crt. (20/8 „Nieuwe pol. oriëntering”; 22 t/m. 24/8 „Kol. Vraagstukken van heden en morgen”, H. Colijn).

Propaganda achter de schermen.

De Loc. (13/8, blz. 3) betoogt, dat ook thans nog, in het bijzonder in het Cultuurgebied op Sumatra, propaganda wordt gevoerd onder communistische vlag. Zoo zijn er onder de nieuwe koelies uit China velen, die men niet goed vertrouwt en die er van verdacht worden communistisch besmet te zijn. Ook onder de contractanten van Java bevinden zich lieden, van wie men moet gelooven, dat zij zich met een bijzonder doel als koelie lieten werven. „Politieke bijeenkomsten” vinden ter Oostkust op verscheidene ondernemingen steeds talrijker plaats. Men kan daarmee verschillende aanslagen, en in het bijzonder allerlei gevallen van protesten en verzet in verband brengen; er wordt zelfs soms al „gezamenlijk opgetreden” als een koelie voor luieren berispt wordt. Op sommige ondernemingen spelen daarbij mandoers en crani's een groote rol; in vele gevallen zijn zij de eigenlijke raddraaiers. E. e. a. is der Overheid bekend en aan de waakzaamheid behoeft niet getwijfeld te worden.

De Deli Crt. (21/8 „Vredesarbeid”) constateert dat men Rusland en ook de communistische propaganda, die nog steeds van Rusland uitgaat, in Europa vrijwel niet meer ernstig meent. De Sovjet-autoriteiten zijn daarvan trouwens zelf dermate overtuigd, dat zij het geheele gewicht hunner propaganda naar het Oosten hebben gekeerd. Als oorlogsfactor nochtans heeft Rusland afgedaan. Als de koloniseerende mogendheden door rechtvaardigheid en kracht — vooral kracht en doelbewust optreden — de rust in de door hen bestuurde landen weten te verzekeren, kan Rusland niets uitvoeren om den vrede te verstoren. In Rusland zelf is door dit bewind de handelsbetekenis van Rusland teruggehoopen van den eersten tot den tienden rang. De uitvoer van Rusland en Siberië, eens van zoo groote betekenis, speelt in Europa geen rol meer.

Wij verwijzen naar het Bat. Nwsbl. (20 en 21/8 „Moskou”; 15/8 „Sociale misstanden, 3de bl. „Br.-Indië. Arbeidstoestanden”), De Loc. (18/8, blz. 33 „Rood en bruin” in Afrika en Azië) en De Sum. Post (25/8 „Kijkjes in Sovjet-Rusland”).

De Giësting.

De groote betekenis van de kolonie „De Giësting” van het I.E.V. is hierin gelegen, dat binnen enkele jaren bewezen kan worden, dat kolonisatie van Europeanen voor het kleinlandbouwbedrijf ook in Ned.-Indië mogelijk is. De heer M. B. Smits, hoofd der afd. Landbouweconomie van het Dep. v. Landbouw te Buitenzorg, bezocht de vestiging in de Lampongs, en is van oordeel dat de proef zal slagen (Bat. Nwsbl. 16/8). Reeds het eerste jaar nam de teelt van groenten en fruit een dusdanige vlucht, dat men tot eigen voedselvoorziening in staat was en zelfs bezwaren ondervond bij den afzet ervan. Thans hebben de meesten ongeveer één bouw beplant met groenten, aardappelen, enkele vruchtboomen en wat djaogeng (voor kippenvoer). De toekomst ligt echter geheel in den aanplant van overjarige handelsgewassen, waarvoor grond en klimaat bijzonder goed zijn. De heesters van de koffie staan er buitengewoon goed voor; reeds in '29 kan men hiervan de eerste oogsten verwachten. Langs grenzen en voetpaden heeft men kapok geplant, waarvan de groei buitengewoon is. Ook zijn kweekbedden voor thee aangelegd en is aanplant van peper in studie

¹⁾ Hetgeen ze dubbel en dwars waard zijn. — Red.
²⁾ Prospectus der „Ostiasatische Zeitschrift”, 1912.

JOH. BROERS - BONTWERKER
WAGENSTRAAT 108 5699
 Tel. 14532 - Den Haag - Gevestigd Ao. 1891

PECO Oppersen en Ontvleken
 van DAMES- of HEEREN-COSTUUMS
 prima, slechts f 1.25
 KEIZERSTR. 169 Scheveningen Telefoon 54892
 Stoomen, Verven, Keeren, Repareeren
Telefoon 54892 5619

genomen. Alle kolonisten verrichten met enthousiasme en zonder nadeelige gevolgen lichamelijke arbeid op het veld. Grotere gezinnen hebben daarbij in het geheel geen hulp van Inlandsche krachten noodig, doch enkelingen kunnen zich niet steeds alleen redden en moeten bij opéénhooping van werk koelies aannemen. Zoodra de a.s. leerlingen van de nieuw op te richten *landbouwbedrijfschool* meehelpen als volontair, kan het aantal gehuurde krachten verminderen. Niet alle *bedrijfskapitaal* moet door het I.E.V. verstrekt worden. Een groot deel der kolonisten heeft een eigen kapitaalje, anderen hebben een pensioentje, dat hen door de zware jaren heenbrengt, weer anderen werden met leeningen geholpen. Soms wordt steun voor den bouw van een huis verleend, dat dan aan zekere eischen moet voldoen; anderen bekostigen dit zelf. De *school* is een succes; de beide onderwijzeressen, Surinaamschen, zijn vol animo. De *leider* der kolonie is een tactvol en bezadigd man; hij is zelf kolonist, tegenwoordig het I.E.V. in de kolonie en correspondeert over de algemeene kwesties met het bestuur op Java. Is hier in „De Giesting” eenmaal aangetoond, dat de Indo-Europeaan zelfstandig landbouwer is, dan is een geheel nieuw terrein geopend. En de huidige voortrekkers zijn er van doordrongen, dat *het hier gaat om een groot principe*; met hun goeden geest en sportief enthousiasme zijn zij baanbrekers voor nieuwe mogelijkheden voor den Indo-Europeaan!

Het *Bat. Nwsbl.* (21 t/m. 23/8 „Een nieuwe agrarische commissie”) vond een terzake deskundige bereid een uiteenzetting te geven van het thans opnieuw aan de orde gestelde vraagstuk der *domein-verklaring*.

Goede welvaartspolitiek.

Bij het Gouvernements-landbouwonderwijs aan de Inlandsche bevolking komt thans meer systeem door het te doen aansluiten aan omgeving en omstandigheden. De jeugd leert in de practijk de voordeelen van de Westersche arbeidsmethoden kennen. Ook bij andere takken van bestaan volgt men die methode. In Bandoeng behoort tot een onderafd. van het Dep. van L., H. en N. een leerschool voor *textiel- en keramische bevolkingsindustrie* met een klein *internaat*. In de afdeling voor textielnijverheid leeren de jongelieden het weven en het kleuren van weefstoffen, waarbij de bedoeling voorziet hun een juist inzicht te geven in de economische factoren: de berekening van de hoeveelheid benodigde garens voor bepaalde werkstukken, het vereenvoudigen van tijdroovende werkzaamheden door gebruik te maken van nieuwere vindingen, welke in de dessa — dus zonder aanwending van mechanische beweegkracht — toegepast kunnen worden, de aanwending van kleurstoffen om het gekleurde goed waschecht te maken enz. De afdeling beschikt over een *timmerwinkel*, waar *weefgetouwen* en *hulpwerktuigen* worden ontworpen naar het model der moderne machines, geschikt gemaakt voor huisvuil. Daarbij is men er steeds op uit door vereenvoudiging enz. een steeds goedkoper machine te vervaardigen. De machines voor de het meest tijdroovende werkzaamheden bij het weven kosten voorheen f 250; men is er reeds in geslaagd den prijs terug te brengen tot f 35. Het station heeft in 1927 200 machines voor de dessa's afgeleverd; iedere inrichting beteekent minstens verdubbeling van productie. Het laboratorium is er in geslaagd van de *agave* (nanas blanda) op Madoera een touwsoort te vervaardigen, waardoor voor de bevolking op Madoera een bron van inkomsten geschapen is. Aan de afdeling *Keramiek* zijn eenige jonge mannen in opleiding om later onder de bevolking op te treden als voorlichters, zoowel wat de eigenlijke industrie als de economische en commercieele zijde betreft. Bezichtiging van het mooie en goede werk wordt door de *Java-Bode* (15/8) aanbevolen.

De *Deli Crt.* vertelt van „De Ambachtsschool voor Inlanders” te Medan (23/8) en van „De Ambachtsschool op de onderneming Belawan van de Deli Mij.” (25/8).

Radio-omroep.

De *Loc.* (13/8, blz. 9) gevoelt zich verplicht te waarschuwen tegen het bestellen van *omroepoestellen* uit Europa, tenzij deze speciaal voor Indië zijn geconstrueerd en bruikbaar zijn voor korte golven. Practisch wordt in Indië alleen gewerkt op golven beneden 150 M.; voor de Europeanen in de binnenlanden zijn alleen golven beneden 100 à 80 M. van betekenis. Men heeft derhalve in Indië speciale kortegolftoestellen; dus liever geen toe-

stellen, die „ook nog wel voor korte golf geschikt zijn”, doch bij voorkeur speciaal hiervoor vervaardigde toestellen.

De *Loc.* (blz. 9) bepleit voorts zuiver nationale radio-omroep Nederland-Indië en is afkeerig van „controversial matter”.

Boven-Digoel.

In het *Soer. Hbl.* (11, 15 en 16/8) vervolgt *Villanus* zijn beschrijving van „*Het verbanningsoord aan de Boven-Digoel*”. Het leek V. niet waar, wat vaak is beweerd: dat *het intellectuele element* slechts betrekkelijk zwak in het kamp vertegenwoordigd is. Verrast was V. over de groote menigte, die verzameld was in de loods van de verbruiks-coöperatie, waar hij een langdurige bespreking had met de geïnterneerden. Die bespreking, waarbij verscheidenen meepraatten en zeer velen belangstellend toelusterden, ging geheel in het Hollandsch. Niet altijd heel gemakkelijk, maar toch zonder merkbaar misverstand. Het is kinderachtig — zegt V. — door „statistieken” te willen bewijzen: dat het *schoolonderwijs* niets met de revolutionaire stroomingen uitstaande heeft. Hoe zou het anders kunnen? De artikelen van *ir. Baars* hebben grooten indruk gemaakt. Volgens den fungerend controleur waren er evidente *vergissingen bij de interneering* begaan; hij kende gevallen, waar men waarschijnlijk met wraakneming te doen had. Er is een periode geweest te Tanah Merah, dat allerlei *sabotage*, schering en inslag was. Bruggetjes werden stukgemaakt, kippen gedood enz. Een achttal lieden heeft men toen uit het *hoofdkamp verwijderd*. Achteraf bleken zij reeds een ongunstige reputatie te hebben meegebracht uit hun vroeger bestaan. Toen was het in eens uit met de euvelheden. Daarna heeft men nog andere geïnterneerden, intellectuele leiders, uit het hoofdkamp verwijderd. Daarbij schijnen vooral politieke overwegingen te hebben gegolden. De *standvastige leiders* oefenen heel duidelijk een moreele terreur uit. Als men hen allen uit het hoofdkamp verwijderde, zou het *schiftingsproces*, dat op den duur wellicht aanleiding kan geven de kolonie aanzienlijk te verkleinen, zooveel te sneller zijn beslag krijgen. Het beginsel van die tweede interneering is op zich zelf juist genoeg; de uitvoering ervan liet alles te wenschen over. Veel kon bij een inspectiebezoek onmiddellijk worden verholpen. De verdere gerechtvaardigde bezwaren tegen plaats en omstandigheden der tweede vestiging zullen echter niet zoo spoedig kunnen worden opgeheven. De bedoeling is om twee gelijkwaardige kampen op te richten, waar-tusschen echter geen contact zal mogen bestaan. Veel nieuwe arbeid en nieuwe kosten zullen daarvoor worden geëischt. Maar het lijkt oordeelkundig besteed werk en geld. Men zal niet te lang er mede mogen wachten. Om het effect niet, en ook uit een oogpunt van billijkheid.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Officieele voorlichting” betr. panglons (17/8) en „Een opzienbarende zaak te Menado” (13/8), *De Loc.* over „Zeden op Boeroe” (14/8, blz. 20), de *Deli Crt.* over „Sibolangit” (21/8).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Nieuw blad ter Oostkust van Sumatra.

Uit de Indonesisch-nationalistische beweging is weer een nieuw blad voortgekomen, na het verdwijnen van de *Benih Timoer*. Dit nieuwe blad, de *Matahari Indonesia*, uitgegeven door de Maatschappij „Indonesië Raja” (Groot-Indonesië) heeft tot voorloopig hoofdredacteur een zekeren Mr. Koesoema Soemantri, terwijl er ook een redacteur in Europa aan verbonden is. Het zal nog moeten blijken of dit nieuwe dagblad ter propagandering van de al-Indonesische idee, levensvatbaarheid bezit.

De richting van het blad blijkt duidelijk genoeg uit de eenigszins pompeuse symbolische voorstelling waaruit de afbeelding in den kop van het blad bestaat, n.l. een stralende zon en een karbouwenkop met op het voorhoofd een kaart van den Indischen archipel en aan den onderkant de woorden: „Pertjalah pada kekoeatan sendiri!” (Geloof in eigen kracht!)

In de inleiding zegt de uitgeefster omtrent de richting van het blad dat het plaats zal verleen aan de stemmen van hen die het Indonesische nationalisme en de Indonesische eenheid voorstaan en zij

geeft de volgende verklaring van de symbolische tekening in den kop: de hoogstaande zon is een teeken dat men ontwaken moet, de karbouw stelt den rijkdom van Indonesië voor; van dien karbouw, het nuttige en krachtige beest van de voor het grootste deel landbouwende bevolking van Indië moet de rijkdom komen. Men noemt den karbouw wel eens „de vader” maar het is een verstandig beest en al gehoorzaam het aan de grotere kracht van den menschelijken wil, het laat zich niet geheel vertrappen. (Dit sluit natuurlijk weer op de z.g. onderdrukking van het Indische volk door de Nederlanders. — Red.) De kaart van den Archipel in den karbouwkop stelt streven naar de Indonesische eenheid voor.

De redactie spreekt in haar inleidend woord over de „Koloniale suggestie”, volgens welke het Indische volk minderwaardig is aan andere volkeren, dommer en zwakker; die „koloniale suggestie” is een van de steunpilaren dezer kolonie geworden. Overal, op de scholen en elders, wordt dit denkbeeld propageerd en een gevolg daarvan ziet de schrijver in het feit dat een geschikt hoofdredacteur, die reeds gevonden was, plotseling bedankte, naar verluidt omdat . . . zijn familie hem tegenhield.

De inhoud van het eerste nummer bevat voor overzicht weinig nieuws en bestaat uit artikelen over uitbuiting van het Indische volk door de vreesde kapitalisten, over „leugenachtige beloften” der Regeering gedaan voor de vrijheid van Indonesië klachten over het optreden der Europeesche pers

Nationalisme en Communisme.

Het Mal. Chineseesche blad *Perniagaan* te Batavia van 5 Juli zegt dat, naar aanleiding van het door Sovjet-bestuur in Rusland genomen besluit tot grooiting van het fonds voor de communistische paganda in het Oosten, men zich ook in Indonesië ongerust maakt over deze activiteit van de partij. Vooral daar zij zich in China verborgen in de Kuo Min Tang. Dat deze tactiek thans ook in Indië zal worden toegepast, blijkt wel uit een artikel van S. Dingley, de „Peasant Movement of Indonesia”, waarin de wenschelijkheid werd betoogd ook de vereenigingen Moehammadiah en Oetomo in revolutionaire richting te leiden. De heer Koesoemo Oetoyo heeft in verband hiermee in den Volksraad een uiteenzetting gegeven van beginselen en het doel der vereeniging B. O., zegge de dat, mocht deze organisatie die richting opgeven B. O. dan ook ongetwijfeld zal achteruitgaan, velen zich zullen terugtrekken. Heiruit blijkt dat nationalist in Indonesië zich niet door het buitenland willen laten beïnvloeden. De Europeesche pers moet hierbij echter niet uit het oog verliezen dat haar gekke verdachtmakingen onaangenaam den kunnen verwekken. De Regeeringen heeft gedaan door geen houding aan te nemen als Europeesche pers, die de nationalistische ideeën kent van de verschillende bevolkingsgroepen, doet het den schrijver genoegen dat „de Koerier” liberale houding heeft aangenomen tegenover evolutionaire nationalist; zoodoende houdt het extremisme van het nationalisme af. Daar zou het wel goed zijn indien een dergelijke houding door meerdere Europeesche groepen werd aangenomen.

Rubber, de geldbron.

In een „economische brief” uit Locarno schrijft Rivai in de *Bintang Timoer* te Weltevreden over goede en stevige plaats welke de Indische bevolking heeft en over de mislukte pogingen van de zijde Europeesche ondernemers en speculanten gedaan de inheemsche rubberproductie te drukken — en ander met aanhaling van handelsmanipulatiecijfers —, om te eindigen met de verklaring dat artikel dienen moet om het den Indonesischen gelieden duidelijk te maken waar het geld uit groeide of goedangmandoer, doch uit den grond naast de kampong, buiten de groote steden. De toedracht (grote zonnehoed), de korte broek en de pantalon op-één oor, een Oxfordbroek of een vulpen in horlogezakje.

De redactie van *Bintang Timoer* wijdt een entusiastisch hoofdartikel aan deze uitspraak van haren dacteur in Europa; zij vindt dat in den wedloop het veld der vrijheid van land en volk van Indonesië die woorden een gedenksteen moeten worden, of gulden letters opgeschreven behooren te worden, dat de zonen van Indonesië de groote waarde en tekenis der bedoeling van dezen grooten nationaal zullen beseffen in zijn strijd voor de verheffing het aanzien van zijn land en volk.

En speciaal vestigt de redactie er de aandacht hoe volgens de verklaringen van den heer Rivai zelfs de Ondernemersraad van Prof. Treub en Co. plus Londen de noodige aandacht wijden aan vraagstuk van den rubber-export der Inlandsche rubberboeren, die weliswaar nog geen 20.000 ton tellen, doch reeds 100.000 ton droge rubber hebben kunnen leveren in 1927, dat is een zesde van de heele wereld-productie, waarbij nog komt, dat

rubberplanters reeds beschikken over 600.000 H.A. land, waarvan 25 % nog niet getapt, terwijl dit totaal veel grooter is dan het totaal oppervlak der Europeesche ondernemingen waar men zoo prat op staat. Met geringschatting kan de redactie nu terugkijken aan de woorden van I. E. Vers als de heer Lavannes, dat die 40 miljoen Inlanders kunnen worden genegeerd.

De nationale bank.

Darmokondo deelt mede dat de te Soerabaja door Indonesiërs opgerichte bank „Boemipoetra” zal worden een bank van de P. P. P. K. I., de groote federatie van Inlandsche vereenigingen. Van het f 500.000 grote aanvankskapitaal is het grootste gedeelte, in den vorm van aandelen, in handen van de Onderlinge Levensverzekering-Maatschappij Boemipoetra te Jogjakarta en van een Indonesisch fonds te Soerabaja. Van deze bank zullen filialen geopend worden te Jogja, Bandoeng en elders.

De *Bintang Timoer* van 27 Juli brengt een eerepluut aan de promotors van die „Indonesische Bank” en noemt zijn motieven voor de wenschelijkheid van een nationale bank, o.a. door te wijzen op het voorbeeld der Japanners, die, meer door nationale trots dan door winstbejag gedreven, te Soerabaja een bank hebben opgericht. De redactie verwacht van de nieuwe bank o.a. bescherming tegen den woeker en besluit met de verklaring dat „wij, van de N.V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappij *Bintang Timoer*, die tot dusverre in relatie stonden met een Europeesche bank, te allen tijde bereid zijn over te wippen naar de Indonesische Bank”.

In het nummer van 3 Augustus antwoordt de redactie van de *Bintang Timoer* op de schampere opmerkingen door „het Nieuws v. d. Dag” en de „Java Nieuws” gelanceerd ten aanzien van een op te richten Nederlandsche nationale bank. Zij veroordeelt het generaliseeren der Europeesche krantenschrijvers, die voor hun beschouwingen gemeenlijk hunne onderwerpen met Sidin den djonos, Djoko den chauffeur en Minem de haboe als basis nemen, menschen die zoo gaarne voorschot vragen. Het spreekt dan vanzelf dat die redacteuren zich van een hooger gewaarde achten en vergeten dat ook onder hun volk een groep van lagere en zwakkere broeders bestaat.

Al deze vernedering, deze smaad, moeten de Indonesiërs slikken, als een bittere pil die gezondheid brengen kan, die den volkskanker kan genezen. Het is al der verontwaardiging en het tandengeknars er echter niet tegen, men moet zelf den pagai hand nemen, de mouwen opstroopen, de prauw in beweging brengen en het doel zal gewis bereikt worden.

Voorloopig is het daarom beter glimlachend te kijken voor de terechtwijzing, onderwijl zich sterk voor oogen stellend dat het moet kunnen opdat van die aantijgingen verdwijnen zullen als: dat een Inlander geen rechter kan worden omdat hij te medelend is, geen dokter omdat hij zich schuldig zal maken aan abortus, geen chauffeur omdat hij straks sluiten zal. Nu reeds ziet men dagelijks in de murmuraties hoe Mr. Inlander zoo en zoo landraad-president, landrechter of lid van den Raad van Justitie worden is.

Wat de nationale bank betreft, mag gezegd worden dat er bijna al een doelpunt gemaakt is, want de P. P. P. K. I. Mij. Boemipoetra te Jogja, die als safe bekend staat, wil reeds een groot deel der aandelen nemen. Tegen de vaak geuite bewering dat er onder Inlanders nog geen sprake van bestaand kapitaal of kapitaalvorming is, voert de redactie aan dat die kapitaalvorming thans bestaat en naar haar gevoelen reeds over miljoenen beschikt; het ontbreekt maar aan een groote vereeniging die dat kapitaal bijeenbrengt in één groote bank b.v. Zij noemt achtereenvolgens verschillende spaarvereeningen en -fondsen en coöperaties op.

De redactie hoopt daarom dat dit onderwerp ter sprake zal komen op het aanstaande P. P. P. K. I. Congres en eindigt met de woorden van Ir. Soekarno dat de nationale geest er reeds is en ook de nationale wil, en dat nog het eindexamen gedaan moet worden, voor de nationale daad!

tering van den steen onder sterken verticalen druk, of aan andere oorzaken waren toe te schrijven. De bestaande onzekerheid heeft de noodzakelijkheid aangetoond om den tegenwoordigen toestand der reliefs in vergelijking met de omstreeks 1910 door den heer Th. van Erp vervaardigde foto's²⁾ nauwkeurig op te nemen. Het nut van deze controle zal tweeledig zijn, vooreerst zullen de aard en de omvang der beschadigingen sinds genoemd jaar kunnen worden vastgesteld en daarmee tevens de vermoedelijke oorzaak worden opgespoord; bovendien zal men een betrouwbaar middel tot controle bezitten, wanneer later opnieuw beschadigingen, door welke oorzaak dan ook teweeggebracht, zullen moeten worden geconstateerd.

Met de opname als bovenbedoeld is bereids een aanvang gemaakt, en de resultaten ervan, voor zoverre betrekking hebbend op de reliefs welke den Lalitawistara-tekst³⁾ (eerste gaanderij, hoofdmuur, bovenste reeks) uitbeelden, worden nu op overzichtelijke wijze in genoemd verslag gepubliceerd.

Uit den aard der genoteerde beschadigingen, waarvan enkele typische voorbeelden op plaat I in het verslag zijn afgebeeld, blijkt ten duidelijkste, dat het grootste gevaar voor de reliefseulptuur niet dreigt van den kant van vandalistische bezoekers en evenmin schuilt in de verweering van het gesteente door regen, afdruipeend zakwater of mosbegroeiing, waardoor het steenoppervlak langzaam wordt afgeslepen of uitgevreten, maar te zoeken is in de afsplinteringen van het gesteente, waardoor grotere of kleinere fragmenten in hun geheel worden afgesloten.

De ernstige gevolgen van deze werking behoeven niet te worden toegelicht. Waar in een tijdsverloop van ruim 15 jaren uit een totaal van 120 reliefs niet minder dan 40 min of meer ernstige beschadigingen blijken te hebben ondergaan, is het maar al te duidelijk, dat het beeldhouwwerk sinds het oogenblik dat het van de beschermende aardlaag werd ontdaan — nu ruim een eeuw terug⁴⁾ — veel van zijn schoonheid heeft ingeboet en men vraagt zich met bezorgdheid af, welke de toestand der reliefs over nog eens honderd jaar zal zijn, wanneer de desintegratie van den steen met dezelfde snelheid voortgang zou blijven hebben.

Zooals reeds gezegd is, komt het er thans op aan de oorzaak van de afsplintering op te sporen en zoo mogelijk maatregelen tot stuiting van het gevaar te nemen. Het Hoofd van den Opsporingsdienst van het Mijneuzen, tot wien de chef van den Oudheidkundigen Dienst, Dr. F. D. K. Bosch, zich heeft gewend om voorlichting en advies, heeft een onderzoek toegezegd, doch gaf reeds dadelijk als zijne meening te kennen, dat de afsplinteringen zeer normale verweeringsverschijnselen zijn, waaraan in de natuur alle gesteenten zijn onderworpen, wanneer zij afwisselend aan felle bestraling en snelle afkoeling (door regen) zijn blootgesteld. Dit is niet anders te vermijden dan door toedekking of beschaduwing, i.e. dus een onmogelijkheid.⁵⁾ De te onderzoeken vraag is slechts of het misschien mogelijk is door impregnatie (bijv. met waterglas) het proces te vertragen.

Eeuwteest der Rijnsche Zending.

Den 23en Sept. was het 100 jaar geleden dat de Rheinische Missionsgesellschaft te Barmen werd opgericht; zij begon haar arbeid in Zuid-Afrika, breidde het arbeidsveld later uit over andere werelddeelen, vestigde zich in 1836 op Borneo, daarna op Sumatra en eenige eilanden ten westen daarvan. Onder de Bataks is het genootschap met zeer veel succes werkzaam; bijna 250.000 Bataks zijn tot het Christendom overgegaan en ook op Nias, waar de bevolking evenals in de Batak-landen niet-Mohammedaansch was, is het Christendom verrassend gegroeid, vooral in de laatste jaren.

Een uiteenzetting van de beteekenis van het genootschap en zijn arbeid kan men o.a. vinden in het dezer dagen verschenen Nederlandsch Zendingsjaarboek voor 1928/29 (uitgave van den Zendingsstudieraad te Zeist); de bedoelde bijdrage is getiteld: Het eeuwteest van de „Rheinische Missionsgesellschaft”, door Missionsinspector, Pastor P. Hanning te Barmen.

²⁾ Deze schitterende foto's zijn gereproduceerd en voor de wetenschap vastgelegd in de Boroboedoer-monographie, samengesteld door Prof. Dr. N. J. Krom en Th. van Erp (deel I: Archaeologische beschrijving, 's-Gravenhage, 1920).

³⁾ Beschreven door Prof. Dr. N. J. Krom in: De levensgeschiedenis van den Buddha op Barabudur ('s-Gravenhage, 1926).

⁴⁾ Nl. in 1814; het geschiedde op last van Th. S. Raffles door den officier der genie Cornelius; het monument was toen nagenoeg geheel overwoekerd en deed zich voor als een heuvel.

⁵⁾ Een onmogelijkheid? Indertijd heeft de hr. B. W. van de Kamer een plan opgemaakt tot geheele overkapping van den Boroboedoer. Daar dit middel den indruk welke het monument als geheel maakt noodwendig moest verzwakken, zou de toenmalige Gouverneur-Generaal slechts zijne toestemming daartoe willen verleenen ingeval van bepaalde noodzakelijkheid. (Zie Notulen Bat. Gen. dl. 38, 1900, bl. 72-73).

Missie en Zendingsperiodieken.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Sept. '28. Tweede reis naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R.K. Missie-Statie, door Dr. M. Neyens (vervolg). — Geloofsverkondiging op de Molukken. Besprekingen tusschen Missie en Zending. — Openbaar en bijzonder onderwijs in Suriname, door F. v. A. — Poenale Sanctie. — Onze taak in Indië.

Berichten uit de Heidenwereld. Sept.-Oct. '28. Naar de Marowijne, door Br. Frey (slot). — Inzegening van Javaansche Evangelisten te Leliëndaal (Suriname), door A. Pencker.

De Banier, 2 Aug. '28. Christelijk Ethische Partij en Nationale Concentratie. — Eene conferentie der Bataksche studeerende jeugd gehouden te Naroemonda 12-15 Juni 1928. — De Christenmilitairen in Atjeh, door Nja' Oebit.

Medisch Missie-Maandblad.

Onder hoofdredactie van Dr. E. H. Hermans is in Juli jl. opgericht het Medisch Missie-Maandblad (uitgevers: Drukkerij Van Turnhout en Co. te Breda). Tot heden zijn van dit nieuwe periodiek, hetwelk in de eerste plaats ten doel heeft de missionarissen meer kennis bij te brengen op het gebied van geneeskundige en hygiënische vraagstukken, drie Nrs. verschenen.

In het 1e en 2e Nr. (van Juli en Aug. dus) treffen we een geïllustreerd artikel aan van Pr. Xaverius over de door de R.K. Missie te Singkawang (Borneo) gestichte Leprosierie. — Verder is er o.m. in opgenomen eene verhandeling van Prof. Dr. P. C. Flu over klimaat en acclimatisatie, welke in No. 2 voortgezet en in No. 3 beëindigd wordt.

Leerboek der ziekenverpleging in de Mal. taal.

Bij de firma J. B. Wolters te Groningen is verschenen een Maleisch leerboek der ziekenverpleging (Hmoe pembela orang sakit), samengesteld door Mevr. Dr. Stokvis-Cohen Stuart, met medewerking van de H.H. doktoren Offringa, Sardjito, Soetan Assien, R. Kandou en Marzoeki Mahdi, zuster S. A. Hulshoff en mevr. M. van Marle-Hubregtse. Het ontstaan en de bedoeling van het leerboek zijn uiteengezet in het Voorbericht van mevr. Stokvis, die het opdroeg aan de nagedachtenis van haar vriend Dr. N. F. Lim. Aan de illustrering (dat belangrijke hulpmiddel bij de bestudeering der geneeskunde) is zeer veel zorg besteed; de teekeningen zijn van den hr. M. Soeparno, de foto's zijn gemaakt in verschillende ziekeninrichtingen.

Het werk bevat meer dan 950 blz. druks, ruim 350 zwarte illustraties en 4 gekleurde platen; de typografische uitvoering is voortreffelijk.

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 21 Sept. brengt het slot van „Scheven van de Giesting” [kolonie van het Indo-Europ. Verbond] (ontleend aan Onze Stem). — De hr. S. Kalff schrijft over het Oost-Indisch zee-magazijn te Amsterdam (hetwelk in 1822 zoodanig in verval was geraakt, dat het toen instortte). — Onder het hoofd Indische curiosa beschrijft de hr. P(etrus) B(lumberger) eenige Chineesch-porceleinen kannen met Maleische zilvermontuur.

De Indische Mercur.

No. 38 (19 Sept.). Die aetherische Oele, von E. Gildemeister und Fr. Hoffmann, besproken door Dr. P. van Romburgh. — De Regeering en de Java-Suikerindustrie. — Jaaroverzicht in- en uitvoer Ned.-Indië 1926, dl. IV. — Kulturberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft eene opgave van literatuur met betrekking op Vezelstoffen, Plantenziekten en -plagen, Bodemvraagstukken.

* * *

De Nederlandsch-Indische Wetboeken benevens de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden en de belangrijkste in Ned.-Indië geldende wetten, algemeene verordeningen en besluiten. Uitgegeven door Mr. W. A. Engelbrecht, bewerkt door Mr. E. M. L. Engelbrecht en Mr. J. A. Jansma. (Soerabaja, E. Fuhri en Co. Den Haag, Gehr. Belinfante, 1928).

De rubbersituatie in Nederl.-Indië gedurende de eerste helft van 1928 en de wereldrubbersituatie. (Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel, 17 Aug.).

De belastingdruk in Nederlandsch-Indië, door H. J. van Brink (eerste gedeelte). (Econ.-Statistische Berichten, 19 Sept.).

Java. Erzählungen aus Niederländisch-Indien, von Jan Fabius. Mit Bildern und Zeichnungen von D. van Driest. (Berlin, G. Stilke).

Handelsvertegenwoordiging in Nederlandsch-Indië, door A. Bos. (In- en Uitvoer, 17 Sept.).

Tropische orchideeën (met platen, waarbij een gekleurde), door Dr. Z. Kamerling. (Onze Aarde, Sept.).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Beschadiging van beeldhouwwerken aan den Boroboedoer.

In het dezer dagen hier te lande ontvangen Verslag van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië over het 1e en 2e kwartaal 1927 komen verontwaardigende mededeelingen voor over den toestand van den Boroboedoer (in het bijzonder wat betreft de basreliefs van dat wereldberoemde monument). In het verslag over 1926 (bl. 5) werd reeds opgemerkt, dat de vele basreliefs van het bouwwerk, vooral van de bovenste galerijen, min of meer schade breuken vertoonden, doch daarbij kon niet middellijk worden vastgesteld of de beschadiging van vandalisme¹⁾ dan wel aan verweering, afsplin-

¹⁾ Zie in dit verband: Baraboedoer en vandalisme; Dr. F. W. Stutterheim (Djawa, 1926, bl. 65).

De productie en handel van palmolie, in het bijzonder van Sumatra's Oostkust. (Tijdschr. voor Econ. Geogr. 15 Sept.).

A. K. Nielsen. Leven en avonturen van een Oostinjevaarder [Mads Lange] op Bali. Vertaald [uit het Deensch] door Claudine Bienfait, ingeleid door H. T. Damsté. Met 49 illustraties. (Amsterdam, Querido's Uitg.-Maatschappij).

Tjandi Ngawen, door P. J. Perquin. Met platen. (Oudheidk. Verslag. 1e—2e kwartaal 1927, bl. 50).

The Kubu forestmen of Sumatra, by Dr. Tassilo Adam. Met afb. (Scientific American, Oct. 1928).

Suriname.

Wij ontvingen nu ook de nummers van *De West* van 17-28 Augustus. In het eerstgenoemde nummer schrijft het blad ook over de lezing van Dr. Lampe over het „treefgelooft” in Suriname. Wanneer deze hoogst belangrijke lezing in druk verschijnt, komen wij daarop terug. Dat de „treef” van joodschen oorsprong zou zijn is niet juist. Het geloof hebben de negers uit Afrika meegebracht; alleen den naam hebben zij van hun Joodsche meesters overgenomen en het geloof, dat de eenige manier waarop men lepra krijgt, veronachtzaming van de „treef” zou zijn, is in Suriname geënt op het uit Afrika medegebrachte geloof. Men leze hierover het artikel „treef” in de *Encyclopaedie van Nederl. West-Indië*. Aan het slot van zijne lezing zwaaide Dr. Lampe welverdienden lof toe aan de voormannen der lepra-bestrijding in Suriname, Prof. Flu en de geneesheeren Nassy, May, Schuitemaker en Simons.

Zoals wij in ons vorig nummer schreven, heeft reeds 20 jaren geleden het departement van onderwijs de medewerking van de onderwijzers ingeroepen om dit heillooze volksgeloof te helpen bestrijden. Dr. Lampe zal op het departement van onderwijs inzage kunnen nemen van de betreffende circulaire. Ook „Het Koloniaal Weekblad” en de evengenoemde *Encyclopaedie* mogen genoemd worden onder de bestrijders van dit volksgeloof, dat alleen in Suriname schijnt voor te komen.

Nu de strijd door Dr. Lampe is aangebonden, hopen wij dat die met kracht zal worden doorgezet.

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingediend de Surinaamsche begroting voor het dienstjaar 1929.

Het ontwerp wijkt op eenige punten van de door den gouverneur vastgestelde voorloopige begroting van Suriname af.

Onder de uitgaven, door leening te dekken, zijn opgenomen de kosten van aanvoer van immigranten en daarmee in verband staande uitgaven, voor 1929 in totaal geraamd op f 656.000, waarvan f 650.000 voor 2000 immigranten ad f 325 per volwassen immigrant, d.i. f 272.000 meer dan voor 1928 geraamd werd voor 1200 immigranten ad f 315.

Niet overgenomen is het met 6 tegen 5 door de Koloniale Staten gevoterde amendement tot uittrekking van f 20.000 voor kosten van veldproeven in het polderland met cacao. De behartiging van de betrokken belangen zal in 1929 op voldoende wijze plaats vinden doordien van het aangevraagde bijzondere crediet voor proefaanplantingen ongeveer f 12.000 zal worden besteed voor cultuurproeven met cacao op hooger dan het poldergebied gelegen zandleemgronden, welke proeven e.v. in volgende jaren op ruimeren voet zullen worden voortgezet.

De Landsuitkeeringen aan de besturen der scholen voor bijzonder onderwijs worden voor 1929 f 28.078 hooger geraamd, rekening houdende met de oprichting van een school voor M.U.L.O. te Paramaribo, 5 districtsscholen en 5 scholen bij de Bosch-negers.

In overeenstemming met den nieuwen gouverneur heeft de minister ten aanzien van de door de Koloniale Staten gevoterde bedragen voor krachtiger bestrijding van de in Suriname heerschende besmettelijke ziekten en volksziekten de noodige voorzieningen in het wetsontwerp opgenomen.

Voor wegensverbetering zal in 1929 een extra-bedrag van ongeveer f 60.000, beschikbaar tengevolge van een herziening van de rij- en voertuigbelasting en door een tijdelijke heffing van wegensgeld, kunnen worden besteed.

Voor buitengewone herstellingen aan het militair hospitaal te Paramaribo is als eerste termijn van de totale kosten ad f 105.000 een bedrag van f 60.000 aangevraagd.

Verder is o.a. f 45.000 aangevraagd als eerste termijn (van f 125.000) voor de inrichting van een veerdienst tusschen Paramaribo en Meerzorg, aan den rechteroever van de Surinamerivier.

* * *

Op de vergadering van de „Vereeniging Nederlandsch Fabrikkant”, op 18 September te Haarlem gehouden, heeft de heer W. de Cock Buning een belangwekkende rede gehouden over het Neder-

landsch belang bij Suriname, Uitvoerige verslagen daarvan hebben de dagbladen gegeven. Hier moeten wij volstaan met eenige grepen.

Na een overzicht te hebben gegeven van den in- en uitvoerhandel vervolgt de spreker:

„Is de toestand van Suriname dan zóó hopeloos? Ja, indien het Nederlandsch Opperbestuur blijft volharden in zijn politiek van berusting, bezuiniging en afwachting.

Neen, indien het Nederlandsche volk zich eindelijk bewust wordt van zijn plicht om dat verwaarloosde deel van zijn Rijk tot een bloeiend gewest te maken.

Mijne Heeren, wij voelen ons gevleid wanneer wij hooren gewagen van de schitterende reputatie, waarin ons koloniaal werk zich in het buitenland mag verheugen en wij zijn gewoon steeds met trots te wijzen op hetgeen Nederlanders in de Oost hebben gewrocht, maar als dan gewezen werd op Suriname, dan werd het geweten in slaap gesust met fraaie beloften voor de toekomst en dan werd weer eens een commissie naar de West gezonden, wier adviezen steeds terzijde gelegd werden, omdat, ja, omdat eigenlijk geen enkele regeering het aandurfde om krachtige maatregelen — en dat zijn kostbare maatregelen — voor te stellen.

Velen hebben Suriname bezocht en aller oordeel kwam hier op neer, dat het Surinaamsche vraagstuk hoofdzakelijk een bevolkingsvraagstuk is.

Suriname, een groot en vruchtbaar land, bedekt met oerwoud en doorsneden door breede rivieren, welke tot in het binnenland diep bevaarbaar zijn, moet, zeggen zij allen, tot ontwikkeling te brengen zijn, mits slechts kapitaal te vinden is om daar landbouwendernemingen te vestigen, zooals op Java en in Deli en mits wij daar een nijvere bevolking kunnen krijgen van ten minste 4 à 500.000 zielen.

De Ondernemersraad voor Suriname trad in het strijdperk.

Dank zij zijn relaties met cultuurondernemers in Oost-Indië, maakte hij zich sterk het daar werkende kapitaal ook voor de West te interesseeren. In een zeer uitvoerige en schitterend gedocumenteerde nota werd den minister van koloniën duidelijk gemaakt wat er aan Suriname mankeerde en wat het kapitaal voornamelijk weerhield, belegging te zoeken in dat gewest.

De minister gaf alles grif toe, ontlastte de plantagehouders van hun jaarlijksche bijdrage voor het immigratiefonds, (een offer van f 350.000 per jaar) beloofde betere regeling van de geneeskundige belasting, deed nog enkele andere beloften en klopte den Raad dankbaar op den schouder. Maar het Oost-Indisch kapitaal bleef onder alles ijskoud en vertoont nog niet de minste neiging om zich ernstig met Surinaamsche cultuur bezig te houden. Waarom ook zou het dit doen? Oost-Indië geeft de gelegenheid om zonder eenig risico de bestaande bedrijven uit te breiden en nieuwe te vestigen; daar heeft men voldoende werkkrachten, een economisch gezonde en ontwikkelde gemeenschap, goede scheepvaartverbindingen, uitstekende wegen en spoorwegen, die naar modern ingerichte havensteden voeren. Waarom zich dan te wagen in een gebied, dat de laatste 30 jaar aan zijn planters niets dan teleurstelling en verlies heeft gebracht?

En steeds blijft de regeering hopen op den stroom van kapitaal, die overal heen vloeit behalve naar Suriname”

„En toch, mijne heeren, met afwachten komt Suriname er niet bovenop. Als gij een verwaarloosde fabriek rendabel hebt te maken, steekt gij er ook kapitaal in en denkt gij er niet aan om elk jaar de gaten te stoppen in de hoop, dat anderen voor u het zaakje wel zullen opknappen.

Wat Nederland met Suriname doet, is klein werk, is Nederland op zijn smalst; alleen verklaarbaar als men aanneemt, dat Suriname's herstel de moeite en kosten niet waard zullen zijn” . . .

Daarna toont de spreker aan dat Suriname's ontwikkeling wel degelijk een Nederlandsch belang is. Hier volge het slot van de rede:

„Dit erfdeel onzer vaders, bewoond door Hollandsch sprekende Creolen kan een toevlucht worden voor hen die in het overbevolkte moederland geen bestaan meer kunnen vinden. Maar dit zal dan alleen mogelijk zijn als Nederlands onverschilligheid en kleinmoedigheid plaats maakt voor den wil om offers te brengen of liever om kapitaal te steken in een gezonde onderneming.

Daaraan, mijne heeren, kunt gij allen medewerken door voortdurend blijf te geven van uwe belangstelling voor Suriname, opdat de regeering, door u gerugsteund den moed zal vinden voor het indienen van een grootsch opgezet economisch plan, waartoe het vroeger of later toch komen moet.

Door uw steun dient gij het Nederlandsch belang en ten slotte ook het belang van het Nederlandsch fabrikkant.”

* * *

Onder het hoofd „Opzienbarende uitvinding. Ommekeer in het fruittransport”, in „De Telegraaf” van 22 September, 3e ochtendblad, de volgende mededeeling:

„De British and South African Export Gazette,

aldus meldt het maandblad Zuid-Afrika, de mededeeling van een opzienbarende uitvinding in het gebied van vruchtentransport. De vruchten worden na de keuring in papier gewikkeld en in blikken met een capaciteit van 20 lb. verpakt. Voor blik gesloten wordt, wordt de binnenzijde van de deksel bestreken met een onschadelijke stof, die brand wordt gestoken, waarna de blikken luchtdicht worden afgesloten. De brandbare stof wordt gebruikt geleidelijk alle in het blik aanwezige zuurstof, terwijl zij een inert gas ontwikkelt, dat conserverende eigenschappen bezit en uiterlijk, smaak of geur der vruchten niet aantast. Dit gas veroorzaakt een stilstand in de levensprocessen en maakt dat de blikken met inhoud de meest verschillende temperaturen kunnen doorstaan. Insecten of larven worden erdoor gedood. Dit gepatenteerd proces is de uitvinding van den heer E. Milani, president van de California Orchards Products Co.; in het afgelopen seizoen zouden reeds 60 wagonladingen op deze wijze met succes zijn verscheept.

Indien deze verwachtingen blijken stand te houden, zou zulks een revolutie in den fruithandel teweeg moeten brengen, daar deze uitvinding moeilijke vraagstukken van overproductie, opslag, verpakking, transport en koelruimte in één slag zou oplossen.”

Men zal in Suriname goed doen deze uitvinding in het oog te houden.

* * *

Wij schreven in ons vorig nummer, dat „Kromme elleboogstraat” te Paramaribo een naamgenoot heeft in den „Krommen Elleboog”, die hoofdstraat te Muiden en een deel van den grootverkeersweg Amsterdam—Gooi uitmaakt.

Naar aanleiding hiervan was mr. C. Bake vriendelijk de aandacht van de redactie er op vestigen, „dat de Korte Vleerstraat in Den Haag vroeger ook Kromme Elleboogsteeg of -straat Kromme Elleboog of Elleboogstraat genoemd werd (zie M. Morren, *Haagsche Straatnamen, voorheen thans*, blz. 258 en 304). Morren merkt, blz. 300 noot 1, op, dat een Kromme Elleboogsteeg in verschillende gemeenten voorkomt, o.a. te Amsterdam, Arnhem en Zutphen. Voor de Amsterdamsche Kromme Elleboogsteeg, die in de oudste tijden „Cromme Steghe” genoemd werd, kan ik verwijzen naar A. Margaretha van Gelder, *Amsterdamsche straatnamen geschiedkundig verklaard*, Amsterdam 1913, blz. 74.”

* * *

In het nummer van 13 September maakten melding van de verschijning van een kaart van Paramaribo en omstreken. Een belangstellend lezer vestigt er onze aandacht op, dat de kaart niet is op zich zelf staande kaart, maar een onderdeel van de topographische kaart van Suriname, schaal 1:10.000 en wel blad B VII/d⁶.

* * *

Op 17 September is in den ouderdom van 65 jaar in Den Haag overleden de heer H. van Breen, districts-commissaris in Suriname.

Van den heer van Breen zijn ons twee geschriften over Suriname bekend: „*Cornelis van Aerssen van Sommelsdijk, Gouverneur van Suriname 1688-1688*”, (Tijdschr. v. Gesch. Land- en Volkenk., jg. 1901) en „*Geschiedkundige schets der in Suriname van Suriname*”, (Het zelfde tijdschrift, jg. 1906).

Curaçao.

Storm!

Wij verwijzen naar de telegrammen in de dagbladen omtrent den hevigen storm, die ook onze venwindsche eilanden geteisterd heeft. St. Maarten schijnt er het best te zijn afgekomen, St. Eustatius het slechtst. Later hopen wij meer bijzonderheden te kunnen mededeelen.

De Middelen.

Het gaat crescendo. Het tweede kwartaal 1928 bracht f 335.000 boven het een vierde der ramingen op en bijna f 200.000 meer dan het overeenkomstige tijdvak in het vorige jaar. Deze laatste toename is vooral te danken aan het invoerrecht, f 70.000, de gedistilleerd-accijns, die f 20.000, grondbelasting, die f 12.000, de successiebelasting, die f 7000, de radio, die f 16.000 en het loodsgeld, dat f 55.000 meer opracht. Minder brachten op: de overdrachtsbelasting f 4000 en de inkomstenbelasting f 14.000 (nagenoeg alleen op hoofdeiland).

Beneden de raming bleven: de gebruiksbelasting f 10.000, de ontvangsten van den openbaren gezondheidsdienst f 1600, de opbrengst van landkaden f 7500.

In het eerste halfjaar brachten de belastingen f 1.533.930 en de inkomsten van anderen f 793.075 op, dat is te zamen f 2.327.005 of

27 Sept. 1928, N°. 39.

500.000 meer dan in 1927 het eerste halfjaar opleverde en f 528.000 meer dan de helft der raming met inbegrip van de uitleening te verkrijgen gelden.

Scheepvaart.

In Juni kwamen binnen 134 zeilschepen en 366 stoomschepen, metende netto achtereenvolgens 22.382 en 1.902.095 M³.

Over het eerste halfjaar 1928 zijn deze cijfers 975 zeil- en 2608 stoomschepen met een inhoud van 157.677 en 13.841.374 M³.

Pensioen en autonomie.

De *Amigoe* deelt mee, dat nog steeds verteld wordt, „dat het de bedoeling van den Minister is een bepaling te maken, dat de ambtenaren pas op hun 60ste jaar pensioen zullen kunnen genieten. Dat ontwerp zou niet in den Kol. Raad komen, maar bij Koninklijk Besluit zou de regeling worden ingevoerd, terwijl deze ook zou gelden voor personen die reeds in dienst zijn; wat minstens tegenover genoemde ambtenaren een grove onbillijkheid zou zijn.”

De gouverneur en de bovenwindsche eilanden.

De landraden van St. Martin brengen in een „ingezonden” brief in de *Amigoe* den gouverneur uitdrukking voor hetgeen deze deed voor de bovenwindsche eilanden en drukken hun spijt uit over zijn vertrek.

Staking.

De pacifische staking van de Venezolaansche arbeiders bij de C. P. I. M. is voorbij, terwijl die bij de Lago op Aruba in 't begin van deze week aan 't verlopen was. Aan de onder politie-toezicht gestelde Venezolaansche uitgewekenen is reeds Vrijdag verleden week medegedeeld, dat zij als politieke vluchtelingen in het Gouvernement van Curaçao niet gewenscht zijn, doch dat zij kunnen vertrekken naar het land hunner eigen keuze, wanneer zij willen. In afwachting van hun vertrek bleven zij echter onder politie-toezicht staan, doch mochten zich, hetgeen altijd het geval is geweest, vrijelijk bewegen. Deze maatregel diende ten einde demonstraties pro of contra te voorkomen; want hoewel alles, zoowel op Aruba als hier, rustig is, blijven de buitengewone politie maatregelen voorloopig toch gehandhaafd, en is de Overheid op alles voorbereid. Deze morgen zijn alle uitgewekenen per s.s. „Virgilio” naar Columbia vertrokken. Luitenant Berger keerde verleden week Vrijdagavond met een gedeelte van het detachement van Aruba terug. Een gedeelte bleef er achter onder commando van een sergeant-majoor. Deze week zijn ook deze teruggekeerd.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Vóór honderd jaar.

Wij lezen in „Den Bonten Winkel” van het *Algemeen Handelsblad* van 13 Sept. 1928, Ochtendblad:

13 September 1828. — (Extract uit een Brief, geschreven te Curaçao op den 3 July 1828.)

„Betrekkelijk de gunstige veranderingen, welke hier door den Commissaris-Generaal Van den Bosch zijn tot stand gebracht, kan ik u als nog niets voordeeligs melden, dezelve hebben tot heden nog geen merkbaar verbetering in den staat des koopmanschaps te weeg gebracht. De hoofdoorzaak is daarvan wel de voortdurende zeer slechte toestand der naburige vaste kust van Amerika, het geen wij gevoelen dat ook eindelijk in Europa thans zal beëindigd wezen, doch men kan ook met reden hieraan wijzen, dat de voorwerpen van Handel hier ontbreken, dewijl door de minder gunstige maatregelen in het commerciële van vroegere tijden, eenige Handelaars zich naar elders begeven, en anderen hun bedrijf gestaakt hebben, en geen goed bezitten, hetzelfde thans weder te hervattingen.”

Nieuwsgierig of er meer van dien brief in zou te zien slaan, sloegen wij het *Handelsblad* van 13 Sept. 1828 na, maar vonden daarin het bovenstaande niet. Wel het volgende toepasselijke bericht in het *blad* van 20 Sept. 1828:

„Het *Journal du Havre*, het *Journal du Commerce* van Parijs, de *Courrier Français* en de *Frankfurter Ober Postamts-Zeitung* berigten in de *Curaçoesche Courant* van 14 Junij j.l. gelezen hebben, dat het den Generaal Vermeer gelukt was, met eene der republieken van Zuid-Amerika een overeenkomst aan te gaan, om een kanaal door de landengte van Panama te openen. — Zonderling genoeg! wij hebben de *Curaçoesche Courant* van den 14 Junij j.l. voor ons liggen, gelezen en herlezen, maar vinden niet dat daarin van die operatie een enkel woord gesproken wordt.”

De volgende week komen wij hierop terug.

Wissel In- en Verkoop Credietbrieven Telegrafische Uitbetalingen	Hollandsche Bank voor West-Indië		Incasseeringen Handelsinformaties Rembours- en Document.-Credieten
	Heerengracht 471 AMSTERDAM Tel. 31290 en 35290 CURAÇAO CARACAS VENEZUELA		
Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika.			

Uit den Verren Vreemde.

De rubberplanters in Indochina en het plaatselijk bestuur.

De rubberplanters in Indochina zijn niet tevreden over de wijze waarop het bestuur der kolonie hen bejegt. Zij hebben hun grieven neergelegd in een open brief aan den nieuw opgetreden gouverneur-generaal, den heer Pasquier, die in de administratie van de groote Fransche kolonie geenszins een vreemdeling is. Het stuk is ondertekend namens de Société des caoutchoucs de l'Indochine, Soc. der plantations des Terres Rouges, Cie. du Cambodge, Soc. Indoch. des cultures tropicales, Soc. des caoutch. de Padang, Soc. des caoutch. de Binh-Loc.

Na eerst een algemeene uiteenzetting te hebben gegeven van de moeilijkheden waarmede zij, in felle mededinging met het buitenland, rekening hebben te houden, zeggen de maatschappijen zich daartegen wel opgewassen te voelen, indien zij van de zijde van het bestuur der kolonie maar genoeg medewerking krijgen. Hierover hebben zij echter, zeggen zij, reden van klagen, ja zij ondervinden in menig opzicht hinderlijke tegenwerking.

In het bedrijf is de *main d'oeuvre* een der overheersende factoren. De kosten, de hoedanigheid, het nuttig effect ervan beslissen voor bijna 75 pCt. over den prijs van de rubber. De plantages worden aangelegd in weinig bevolkte streken, koelies van elders moeten aangebracht worden, dit geschiedt voornamelijk uit Tonkin. Hierbij komt de bestuursbemoeienis in 't geding.

De rubberplanters zijn geenszins voldaan over de voor deze aangelegenheid bestaande regelingen. Zij noemen deze hinderlijk en lastig, terwijl de ambtenaren ze toepassen in een geest van onwillendheid. Gouverneurs van provinciën, in wier gebied overbevolking en ondervoeding bestaan, houden dit toch gesloten voor de werving van arbeidskrachten.

De getroffen medische maatregelen ten spijt, laat het bestuur de uitzending toe van zwakke, ziekelijke koelies, soms kinderen nog. Ook laat het gevaarlijke opruiers meegaan, blijde deze kwijt te raken.

Zijn de, met groote kosten, verkregen groepen op het terrein der werkzaamheden aangekomen, waar de planters, door de zwakkelingen en de slechte sujetten, voor groote moeilijkheden geplaatst kunnen worden, die vaak niet zonder gevaar zijn, dan is er een tekort aan maatregelen van toezicht en politie. De strafbepalingen en haar toepassing wijzen niet op een bestaand verlangen om den werkgever in zijn moeilijke positie gerust te stellen.

Herinnerd wordt aan feiten uit den jongsten tijd: tal van niet gerechtvaardigde klachten ahangig gemaakt tegen Europeanen, deserties, diefstallen, bedreigingen, moordaanlagen en moorden op Europeesche assistenten en Annamitische mandeers, wraakdaden, niet zelden verricht door ontslagenen, wien 't mogelijk was gemaakt onder een valschen naam terug te keeren.

De schrijvers van den open brief erkennen den plicht van het bestuur om over de koelies een welwillende voogdij uit te oefenen, waartoe het ook den planters raad en aanwijzingen kan doen toekomen, en waartoe het ook volle aandacht schenkt aan verbetering van de levensvoorwaarden en de verplegingszorgen der geïmporteerde werkkrachten, al meenen de planters in dit opzicht doorgaans op de wenschen van de bestuursambtenaren vooruit geloopt te zijn, maar dat is iets anders dan de maatregel door het koloniaal bestuur genomen, waardoor aan de maatschappijen een loonsverhooging is opgelegd, die den prijs van de *main-d'oeuvre* met 25 % verhoogde, op een oogenblik dat de rubberkoers sterk daalde.

De maatschappijen verzoeken vooral om tot een vertrouwelijke samenwerking te komen tusschen de vertegenwoordigers der cultures en het bestuur, waarbij ook, en zelfs in de eerste plaats, gedacht wordt aan overleg met den Gouverneur-generaal zelf. Zijne Excellentie wordt verwezen naar betere toestanden in buurkoloniën.

In het verdere gedeelte wordt dan nog uiteengezet dat het in deze niet gaat om de belangen van een kleine kapitaalgroep, maar om een groot algemeen belang, en ten slotte wordt de nationale kant van het vraagstuk afzonderlijk belicht.

Een kolonie is in staat aan Frankrijk de benoedigde caoutchouc te leveren en zij kan dit doen dank zij de inspanning en den ondernemingsgeest van enkele baanbrekers, die met rechtmatigen trots op hun goed inzicht kunnen wijzen. Maar die inspanning moet niet verminderen, integendeel zij moet zich verder ontwikkelen totdat de verkregen hoeveelheden voldoen zullen aan de behoeften van het moederland, ja meer dan dat, zullen bijdragen tot den uitvoer naar het buitenland, die het eenige middel is om een volk in rijkdom en voorspoed te doen toenemen.

Wel een eigenaardig verschijnsel, die begroeting van een nieuwen landvoogd door een zestal maatschappijen per *open brief*: meer klacht, aanklacht, waarschuwing danwel een verzoek.

Nieuwe trek in Z. Afrika.

De bladen maken weer eens melding van een Boerentrek, die herinnert aan vroegere episoden van dit typische verschijnsel in de geschiedenis der Hollandsche Zuid-Afrikaanders. Ditmaal zou een stoet van bijna 350 wagens op trek zijn uit het Portugeesche Angola en zou hij gericht zijn op het voormalige Duitsche gebied van Z.W.-Afrika. Er zouden wel 2000 personen, onder welke vele vrouwen en kinderen, aan deelnemen, die 1500 sluks vee en huisdieren mee voeren. De lange weg van meer dan 600 K.M. loopt voor een groot deel door de rimboe.

Als aanleiding wordt vermeld, dat de voormannen meerendeels uit Z.W. Afrika afkomstig zijn, vanwaar zij vroeger uitgeweken zijn naar Angola, waar 't hun echter niet is mee gevallen. Zij zouden nu een terugkeer naar de oude strek verkiezen, daar zijn uitgestrekte gebieden onbewoond. Het in cultuur brengen hiervan zal wel groote inspanning vergen, maar de geschiedenis van de boeren in Z.-A. en de vruchtbaarheid van dit land vervult hen met goeden moed.

Europeesche kolonisatie van Chili.

Langs de westkust van den langen punt, waarin Z. Amerika verloopt, strekt Chili zich uit over een afstand als ongeveer van en met Portugal tot en met Noorwegen, doch het doet dit als een smal kustland ter breedte slechts van ons eigen landje. Van de eilanden, die zich nabij die kust bevinden, is Chiloë, ter grootte van een Nederlandsche provincie, het voornaamste. Dit ter oriëntering bij het volgende bericht door de Chileensche legatie te 's-Gravenhage gepubliceerd, en dat wij hier ook weergeven als teken van de *pénétration pacifique*, die overal doorwerkt.

De Duitscher, dr. Reuter, heeft de installatie van de kolonie „Huillincó” op 't eiland Chiloë, welke bestaat uit Duitschers, Nederlanders en Franschen, beëindigd.

De Chileensche regeering heeft het terrein ter beschikking van de kolonie gesteld, terwijl de kolonisten voorzien hebben in het voor den arbeid benoedigde gereedschap. De reeds begonnen werken hebben zeer bevredigende resultaten opgeleverd. Huillincó bevindt zich op 30 kilometers afstand van Ancud, hoofdstad van de provincie Chiloë en met goede verkeerswegen. De Chileensche Regeering is voornemens nog verscheidene kolonies van denzelfden aard in het geheele Zuiden van Chili te stichten.

Wij teekenen hierbij nog aan, dat het Zuiden van Chili een bergland is, met een klimaat-afwisseling als in Europa.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Aan alle inrichtingen van onderwijs is de volgende circulaire verzonden:

INDISCHE LEERGANG 1928.

Apeldoorn, 24 September 1928.
Lammerweg 3.
Postgiro 93038.

L. S.

Volgens besluit der „Gemengde Commissie” bestaande uit vertegenwoordigers van: de Koninklijke Vereeniging „Het Koloniaal Instituut” te Amsterdam, de Volksuniversiteit te Apeldoorn en de plaatselijke afdeelingen van den Bond van Ned. Onderw., het Ned. Onderw. Gen. en van de Ver. „Oost en West”, heb ik het genoegen het volgende te uwer kennis te brengen (c.q. met het beleefde verzoek, dit aan het personeel uwer inrichting te wijlen mededeelen):

Huize „OBRECHT”

Jacob Obrechtstraat 15 - Telef. 27892
AMSTERDAM

Moderne chique gemeubileerde apartementen v. af f 45.- per maand, met ontbijt. BAD en TELEFOON aanwezig. SPECIAAL ADRES VOOR INDISCHE VERLOFGANGERS

ROGGEBROOD

FIRMA

GEBR. TEN HOEVE

DEN HAAG

Hotel-Restaurant VELSERBEEK

VELSEN, TELEFOON No. 504

RUSTIG VERBLIJF :: PRIMA KEUKEN

Aanbevolen Adres voor „Oost en West”

„DE PLEIADEN”

ASTROLOGISCH BUREAU
JENNY K. v. NIEUKERKE

Dr.-Blookerstraat 27 - Voorburg

Horoscoop met progressie voor 't loopend jaar, vanaf . . f 25.—
Geboorteplaats, -jaar, -datum en -uur, benev. portret, toezenden.
Postw. bij bestelling (giro 79459).

Bovenbedoelde leergang zal gehouden worden omstreeks tusschen eind October—half December en uit 5 lezingen met lichtbeelden en 1 filmavond bestaan.

Behandeld zullen worden: „De huidige toestand in Indië” in 3 lessen door prof. mr. J. C. Kielstra (of prof. G. Gonggrijp); „Indische Aardbevingen”, 1 les door Dr. W. van Bemmelen en „Het eiland Nias”, 1 les door den heer J. C. Lamster. Het is mogelijk, dat eenige verandering hierin gebracht zal moeten worden.

Tot dezen leergang hebben toegang tegen betaling van f 2.—: a. alle leerkrachten bij het hooger-, middelbaar- of lager onderwijs; b. alle leden of begunstigers der bovengenoemde vereenigingen en tegen betaling van f 3.— alle andere belangstellenden. In deze bedragen is het bezook aan den filmavond inbegrepen.

Men geeft zich schriftelijk op, voor den geheelen cursus met gelijktijdige storting van het bedrag en duidelijke opgave van naam en adres bij den heer J. C. Baars, Lammerweg 3, Apeldoorn, vóór of uiterlijk op 3 October a.s.

Bewijs van toegang wordt daarna toegezonden. Data, plaats en nadere bijzonderheden worden per advertentie in de plaatselijke pers en in het Koloniaal Weekblad bekend gemaakt. De cursus kan alleen doorgaan, als op 3 October genoegzame deelneming gebleken is.

Voor de Gemengde Commissie:
De Secretaris
J. C. BAARS.

Nadere mededeelingen vindt men in de N.A.C., waarin later ook data, plaats, enz. zullen worden medegedeeld. Verder zijn door het bestuur aan verscheidene particuliere personen circulaire gezonden ter opwekking om lid te worden. Wie na 1 Oct. lid wordt, telt mede voor 1929. Werft leden!

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

POSTZEGELS VOOR DE RETOURVLUCHT VAN HET 5e VLIEGTUIG.

Het 5e vliegtuig, dat op 11 October a.s. naar Indië vertrekt, en, zooals bekend, niet bestemd is voor de Ned.-Ind. Luchtvaart Maatschappij, doch een retourvlucht Holland—Indië zal uitvoeren, zal op de terugreis post uit Indië medenemen. Het luchtrecht voor deze vlucht bedraagt eveneens 40 cent voor briefkaarten en

postwissels en postwissels en 75 cent per 20 gram voor andere stukken.

Het ligt in het voornemen van de Indische post-administratie eerlang luchtpostzegels uit te geven, doch in afwachting van het gereedkomen daarvan zijn, ter kwijting van het luchtrecht voor correspondentie, die met de retourvlucht naar Nederland zal worden verzonden, gewone frankerzegels van een opdruk voorzien.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat mitsdien de Nederlandsche luchtpostzegels voor verzending niet geldig zijn. Het luchtrecht behoort uitsluitend met bovengenoemde Indische opdrukzegels te worden voldaan.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN,

Juristen bij den Belastingdienst.

Voor juristen, die met goed gevolg het doctoraal examen in de rechtswetenschap of in het Nederlandsch recht, dan wel in het Nederlandsch-Indisch recht hebben afgelegd, bestaat gelegenheid om uitgezonden te worden (inscheping zoo spoedig mogelijk) ter benoeming tot ambtenaar ter beschikking bij den belastingdienst in Nederlandsch-Indië, op eene aanvangsbezoldiging van f 400.— 's maands.

Gegadigden, die den leeftijd van 28 jaar nog niet hebben bereikt, genieten de voorkeur.

Aan de uitzending zijn verbonden:

- eene voorloopige bezoldiging van f 250 's maands, ingaande op den dag van inscheping hier te lande;
- eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten van f 1200.—, verhoogd met 50 ten 100, indien de echtgenoot mede naar Indië vertrekt of binnen een jaar volgt;
- vrije overtocht 1ste klasse met wettig gezin;
- voor gehuwd vertrekkenden eene maand aanvangsbezoldiging, welke, ter tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië verschuldigde huwelijksbijdrage, van Landswege in de kas van het fonds wordt gestort.

Aan de uitzending gaat een onderzoek vanwege het Departement van Koloniën naar de lichamelijke geschiktheid vooraf.

Zij, die uitgezonden worden, zijn verplicht in Indië een cursus te volgen in het belastingrecht.

Aan de rangen bij den Indischen belastingdienst, o.m. van surnumerair, adjunct-inspecteur en inspecteur van financiën, zijn bezoldigingen verbonden, resp. loopende van f 400.— tot f 775.—, van f 625.— tot f 925.— en van f 800.— tot f 1100.— 's maands.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pCt. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pCt. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging gaat in Indië in met den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht, tegemoetkoming in de uitrustingskosten, enz., terug te betalen, indien zij niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 5 jaar na hunne aankomst aldaar worden ontslagen.

Sollicitaties (op ongezegeld papier) moeten vóór 4

October a.s. worden ingezonden bij het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën (te adresseeren aan de afdeling B, eerste bureau), der overlegging van eene uitvoerige beschrijving opleiding en levensloop, waarin datum en jaar van boorte zijn vermeld, alsmede van diploma's en zoo mogelijk van getuigschriften (in afschrift).

- ### OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF
- A. H. M. van Essel, Controleur der 1e kl. b. d. Pandjari-dienst; met ingang van 1 Oct. 's-Gravenhage, Heinsiusstr. 91; voor dien datum: Laan van Meerdervoort 117.
 - Mej. A. L. H. Brouwer, Onderwijzeres der 2e kl. b. O.E.L.O., Larixlaan 6, 's-Gravenhage.
 - Mr. O. R. Beajon, Lid v. d. Raad v. Justitie te Padang. Pr. Hendrikplein 18, Zeist.
 - Mevr. A. Rijks, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O. p. a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
 - G. E. Bongers, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O. p. a. H. Snelder, Duiven.
 - H. K. C. Jansen, Commies der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst 2de Helmerstraat 46 I, Amsterdam.
 - E. P. F. v. d. Putten, Ambt. der 1e kl. In- en Uity. Accijnzen, Nice, William's Hotel, rue de l'Hotel Postes No. 33.
 - Mej. Ch. Ch. Benjamins, Adj.-referendaris b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Boulevard Berthier 98, Parijs. 17e arr.
 - G. J. J. Floothuis, Ambt. v. d. Ontsch. dienst te S. Pandjang, Van Speijkstraat 48 II, Amsterdam (W.).
 - P. J. Driessen, Hoofdpo. opz. i. d. res. Banjoemas, B. derschestraat 27, Helmond.
 - P. Langenberg, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O. Oudendijk bij Hoorn, p. a. B. T. Bels.
 - J. M. J. Voorhorst, Adm. burg. ambt. mag. dienst Int. Wolstraat 17R, Haarlem.
 - H. W. Stop, Ass.-resident van Billiton, Danckertstraat 19, 's-Gravenhage.
 - L. H. J. Klopogge, 1e Luit. der Inf., Lubeckstraat 's-Gravenhage.
 - A. J. Tieleman, 1e Lt. der Inf., IJsvogelplein 17, 's-Gravenhage.
 - N. J. Gerharz, 1e Luit. der Genie, Lijsterbesplein 's-Gravenhage.
 - P. W. van Driel, Kap. der Inf., Hellevoetsluis.
 - J. P. Moquette, 1e Luit. der Inf., Celebesstraat 15, 's-Gravenhage.
 - W. A. Penard, wd. Ambtenaar v. d. mededeelingen afd. Bestuurszaken b. h. Dept. van B.B., Sonoijstraat 's-Gravenhage.
 - B. Mulder, Hoofdpolitieopziener in de residentie Soerabaja, Singel 366, Amsterdam.
 - J. Sanders, Ingenieur der 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, gel 84, Bussum.
 - W. J. H. van Lindert, Onderwijzer der 1e kl. b. O.E.L.O., Korenmarkt 1, Nijmegen.

MAG. ESCEHA, LAAN V. MEERDERVOORT

Bed- en Wiegkruiken
Buikwarmers

Electrische Verwarmingskussens
in groote keuze voorhanden

Gediplom. Verpleegster aanwezig

DEN HAAG - TELEFOON 311

Mutatiestaat van 19 tot 26 September.

Nieuwe Leden: H. van den Berg, Muziekleeraar, Nijmegen, Staringstraat. f 5.— H. A. J. Roeland, Heemstede, Oostzanenlaan 6. f 5.— Ir. F. Koopman, Den Haag, Juliana van Stolberglaan 107. f 5.— Mevrouw J. C. Voorduyn, Wassenaar, Prins Hendriklaan 10. f 5.— Rectificatie: E. Vincent, Nijmegen, Groesbeekseweg 58. f 5.— Nieuwe Begunstigers: Mejuffrouw T. van den Berg, Nijmegen, Staringstraat ... Mevrouw Dr. Bantjes te Nijmegen. Afschrijven: M. A. van Heekeren, oud-Kapitein N.-I. L., Den Haag, Obrechtstraat 88 (overleden). Adresveranderingen: Z. H. Adjit Mohamad Parekisit, Sultan van Koetei, van: Den Haag naar: Tengaron (Oost-Borneo). H. P. M. van Altena, gep. Majoor-Intendant N.-I. L., Haarlem, van: Hertogstraat 7 naar: Jordensstraat 50. C. de Vries, Administrateur Rubberondereng. „Tanah-Amboengan”, van: Haarlem, Verspronckweg 83 naar: Overveen, Bloemendaalse Straatweg 283. C. Marcus, Majoor Infanterie, van: Heemstede, Heerenweg 164 naar: Bandoeng, p. a. D. v. O. Ite Afd. D. P. F. Mars, Kapitein Infanterie, van: Nijmegen, St. Annastraat 64 naar: Bandoeng p. a. D. v. O. Ite Afd. P. Cool, Dirigeerend Officier v. Gezondheid 1ste kl., van: Den Haag, Nieboerweg 262 naar: Bandoeng, p. a. D. v. O. Ite Afd. J. Heppener, wd. Inspecteur S.S., van: Cheribon, Kedjaksaan 31 naar: Gouda, Crabethstraat 37. Mr. J. H. Halkema, van: Medan naar: Batavia, p. a. Raad van Justitie. L. Coomans de Ruiter, controleur 1ste kl. B. B., van Groningen, Westersingel 51a, naar: Weltevreden, p. a. Dep. B. B.	Geïntroduceerd door: Mevrouw Dr. Bantjes te Nijmegen. Secretaris Afdeling Haarlem. Secretaris Afdeling Den Haag. Mevrouw G. F. J. van Aalst—Koopman te Den Haag Mevrouw van Swighem te Nijmegen. Mevrouw Dr. Bantjes te Nijmegen. Afschrijven: W. J. ten Dam Ham, Inspecteur Raad v. Arbeid, Berg en Dal, 't Huis te Hert naar: Nijmegen, Brugmanstraat 69. Ir. M. H. Damme, Directeur-Generaal Post en grafie, Den Haag, Javastraat, van: 58 naar: 52. J. G. Kerlen, Den Haag, van: Prins Hendrikstraat naar: Statenlaan 113. H. Kieviet, oud-Gezaghebber Gouv. Marine, van: Wassenaar, Schouwweg 34 naar: Apeldoorn, Boschstraat 81. f 5.— Dr. Th. Valetton, oud-Afdeelingsschef Dep. v. L., N. en van: Wassenaar, Rijksstraatweg 362 naar: Utrecht, 1ste Daalse Dijk 25bis, p. a. mevrouw Heller. f 10.— Mevrouw de Weduwe J. P. Michielssen—van Hatting Breda, van: Ginnekenweg 36 naar: Koninginnest. f 10.— L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B., van Velp, Rozendaalse Laan 59 naar: Zeist, Donkerlaan 5 (tijdelijk). J. J. Hangelbroek, Ind. student, Leiden, van: Jan van Houtenkade 8a, naar: Hoogerbeestr. 5. Ir. D. Kramer, Leeraar K.M.A., Breda, van: Laan Brugstraat 10, naar: Teteringsche Dijk 38.